

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՈՒՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

Օրերի շեշ

Ինչո՞ւ ենք բանակ պահում

Մի ֆանի օր առաջ համացանցով մի սեսանյութ տարածվեց, որը որքան դիտարժան, այնքան սրտառու էր. հայոց բանակի երեք զինվոր, հազիվ իրենց 20 տարեկանից մեջ, զոհակասեցին վերել լրիվ մերկացած՝ ձյունների մեջ իրենց առավոտյան երեսվան էին կատարում, այսինքն մեկը մյուսի ավերի մեջ դուրսից ջուր էր լցնում, որ դեմքը վաճար չափ-չուփ, մինչ երրորդը սառույցը ձեռքին՝ ընկերների ու սեփական մարմինն էր շփում, ընդհանուր զվարթ սրամաղրության մեջ: Բանակային՝ թերևս շատ սովորական մի սեսանյութ, որը դիտողների մեջ իսկույն առաջացրեց գործալից հիացմունքի զգացումներ: «Ասված ջան, գոնե դու՛ր րա՛հի մեր այս եւ մյուս մասդաւ շղաներին»: Եվ հարցը, գոնե ի՞նչ մեջ, առաջացավ ինձնաբերաբար՝ իսկ ինչո՞ւ ենք բանակ պահում, ձեփ համա՞ր, «խաղաղության դարաւոջան» բացելու համա՞ր, տարածման, դիրքեր ու բնակավայրեր զիջելու համա՞ր, թե՛...

Որեւէ նորմալ երկրում, հասկալից ցավալի դարսությունից հետո, խելացի որեւէ կառավարության առաջին գործը լինելու էր դարսության խորհրդին դասաւորները ուսումնասիրելը: Այդ նմանակով նման կառավարությունները դասվել են իջեցմուն մասնագետ հետազոտողների տարբեր, այդ թվում՝ միջազգային անկախ հիմնարկների համար, որոնք իրենց զգուշացնում են ռազմավարական ու մարտավարական բոլոր սխալները, բացթողումները, դասասխանաւոր անձանց զանցանցներն ու հանցանքները: Մինչդեռ մերում, իշխանական եւ ընդդիմադիր թերեւ, լրջագույն այդ խնդրի ֆնտությունը տեղափոխել են խորհրդարան, ավելի ճիշտ՝ Անվտանգության հարցերի հանձնաժողով, այսուհետ կոչված Անդրանիկ Զոհարյանի ասյան, որը հարմարագույն վայրն է միմյանց «տուր թե կտաս» անելու եւ դրանով ոչ մի բան էլ չդարձելու:

Անկախ փորձագետների ուսումնասիրությունը, բնականաբար, չէր լինելու ինձնադատական, այլ՝ բարոյալիված մեր զինված ուժերի կորույր բարձրացնելու, թերությունները շտկելու, ազգային բանակի մարտունակությունը վերականգնելու, սղառազինությունը համալրելու, ավելորդ, այդ թվում՝ մեր երկնքում ափսոսալի դեր ունեցող Սու-35-երից ձերբազատվելու-վերականգնելու, ավագ եւ կրտսեր սղայական տարբեր անդիտան հասկածից ձերբազատվելու, փոխարենը մնացյալին վերադաստատելու եւ, վերջապետ, ամրաւինախնդներական աւխասանները, այդ թվում՝ նախկին վարչապետ Յանն Բագրասյանի մասնաւոր «կաղտուկներով» սահմանագծերը դաւաւանելի մակարակի բերելու աւխասանները: Միայն այն փաստը, որ վերջին երեք տարիներին անվազն 13 փոփոխություն է կատարվել մեր զինված ուժերի անենակերին էւելունում, հավելյալ՝ որ մեկ անսից ավելի մեր բանակը չունի ՉՌԵ ցարի դետ, մինչ դաւաւանության նախարար ռազմական գործի մասնագետ չէ անենեփն, իսկ նրա բանակային ծառայության անենակառ էջը իր հրամանատարին ծեծելու հերոսական արարել է, խոտում է դաւաւանության մեր վիճակի մասին: Անգլուխ կան անիմաստ տարբերակող գլուխով մի բանակ, որից չենք կարող ակնկալել բանակաւորության, ավելի շուտ՝ բանակավերականգնման որեւէ լուրջ, հետեւողական ու չարաւաւ աւխասան: Դրա վրա ավելացնենք անենաւորքերականը՝ Գերագույն գլխավոր հրամանատարի հանգամանք կան, զինվորական տեսակետից նրա որեւէ հանգամանք չունենալը, իսկ ունեցողներին ոչ-յուրային համարելն ու մեկուսացնելը: Նրա տղադասում անեն ինչ եւ անեն մարդ փոխվում է, նույնիսկ «Ազգային հերոսներ», որոնք մեկ օրից մյուսը դաւաւանում են հակաիտու, կալանավայրերում ծանր մեղադրանքների ենթակա խեղճուկ արարածներ, բայց մնում է ինքը...

Այս դայմաններում, առանց չափազանցության, հուսահատեցնող է մեր դաւաւանության համակարգի անհամակարգ վիճակը, որը իշխանավորները փորձում են կոծկել խաղաղասիրությամբ ու տարբեր ձեռնաւորություններով: Իսկ մեկ-մեկ էլ՝ մենք թեւաւոր սաղրամների թվարկմամբ, մանավանդ՝ այդ նույն թեւաւորումն ռուս խաղաղադաւաւներին ու ԵԱՀԿ Մինսկի խմբին մասուցելու թատրայնությամբ:

Ես չգիտեմ որեւէ թեւաւոր, որ նենգ չէ: Իսկ ինչ վերաբերում է սաղրամներին, դրանց համար մենք ենք մեղավոր եւ անդատար: Դրա համար էլ խելաւոր Իլիանը ծիծաղում է մեր վրա, որին նույնիսկ մերկա դայմաններում, մեր դարսությունից հետո էլ, մենք դիտար կարողանայինք գեմքի լեզուկ բացատրել, եւ ոչ թե «Էթնիկ զտումների» մասին մեղադրամներով, որոնք վաղուց հայտնի են բոլորիս, որ հայ զինվորը, հայոց բանակը, եթե նույնիսկ չի կարող հաղթել հիմա, աղա կարող է ցավեցնել, զոհեր խել եւ արիության դատեր տալ հասկալից մերձատարում:

Սառնամանիկի տակ ձյունով լոգամք ընդունող մեր մասդաւ տղաները ընդունակ են անձնագրողության, հերոսական արարների, առյուծափր են ու սխաւործ: Պարզապետ նրանց առյուծ հրամանատարներ են դետ, գիտակ իրենց գործին, դասասխանաւոր յուրաւանչյուր զինվորի կյանի համար եւ տե՛ր՝ հայրենիկ յուրաւանչյուր թիզ հողին:

Միայն նրանց համար մենք դետ է դաւաւան մեր բանակը:

ՀԱՄԱՐ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Մարտի 31-ը աղբբեջանցիներն իրենց ցեղասպանության օր են հռչակել

Մարտի 31-ի առավոտյան Աղբբեջանի առաջին փոխնախագահ Մերիբան Ալիեւան հնասագրամի իր էջում երկվեզու՝ աղբբեջաններն եւ ռուսներն հետեյալ գրաւումն է արել՝ «Աղբբեջանի ժողովուրդը երբեք չի մոռանա ողբբեջությունը, որի ժամանակ մեր անմեղ հայրենակիցները սղանվեցին: Մենք միտ հետամուտ կլինենք, որ այդ սարատիկ իրադարձությունների մասին ձեւարսությունը փորձ չարվի դույզն-ինչ նենգափոխել: Դարում են 1918-ի մարտին աղբբեջանցիների ցեղասղանության զոհերի լուսավոր հիւսասակը: Ալլաիը թող խաղաղություն դարգելի մեր բոլոր եւեիդների հողներին»: Գրաւումից 9 ժամ անց այն սսացվել էր 7696 հավանում, 265 մեկնաբանություն: Ալիեւայի սույն գրաւումը տարբեր լեզուներով տարածել է աղբբեջանական դետական լրասվական գործակալությունը՝ «Ազեթաւ», իր լրահոտում գետեղելով նաեւ հետեյալ վերնագիրը՝ «Բաւլի դետական համալսարանում հարգանքի տուր մասուցեցին մարտի 31-ի ցեղասղանության զոհերի հիւսասակին»: Մանրամասները՝ azg.am կայրում:

Նոր կոալիցիա ընդդեմ Իրանի՞

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Գիվանագետ

Վերջին օրերին, անգամ ուկրաինական ճգնաժամի խորադատակերի վրա, երկու առիթով մեր հանրության գիտելիքների դաւաւորը հարսացավ Իրանի Իսլամական հեղափոխու-

ծավալած վերջին ագրեսիվ գործողություններին հանընթաց, Դայասանի՝ իր «Աղբբեջանի դասական հող» հռչակելու մասին Աղբբեջանի գաւաւանցանքն էր, որը հակադարձվեց Իրանի ռազմականացված կառույցին վերագրվող տելեգրամյան ալիքի կողմից: Թեւեւ ԻԻԴԿ-ի խոսնակը ԻԻԴ նախագահի աւխասակազմի կաղուղիներով

թյան դաւաւորանների կորուստի (ԻԻԴԿ) մասին հրադարակումները լսելով ու կարաւոլով: Առաջին առիթն այդ ռազմականացված կառույցի հետ աղացվող տելեգրամյան ալիքի հրադարակումն էր այն մասին, որ Իրանական զինուժը թույլ չի տա հարձակվել Դայասանի վրա, իսկ երկրորդը՝ ԱՄՆ-ի ահաբեկչության «սեւ ցուցակից» ԻԻԴԿ-ի դուրսբերման մասին հնարավոր դայմանավորվածությունը: Մեզ վերաբերող Կորուստի հայտարարության առիթը, աւխարհաւաղափական բուռն զարգացումների համատեւսում, Արցախում նախկինում էլ տարբեր առիթներով հայտարարել է, որ Կորուստը դաւաւանական տելեգրամյան էջ չունի, սակայն, հաւվի առնելով իրանական առանձնահատկությունները, եթե կոնկրետ առիթով հրադարակված հայտարարությանը հերքում չի հետեւում, նաւանկում է, որ այն համադատասխանում է ԻԻԴ դաւաւանական դիրքորումանը: Ավելորդ է նեւել, որ Իրանում դաւաւանական տեսակետեր արտաղայտելու հավակնություններ ունեցող որեւէ կայրի արգելափակման հարցում գործիաւկազմի դակաս չի զգացվում: ➔2

Ռուս-ուկրաինական բանակցությունների ընդհատումը Ստամբուլում ձախողում է Թուրքիան՝ հիասթափության մեջ, որովհետեւ պատերազմը դիտարկում էր Արեւմուտքին մերձենալու եւ Ռուսաստանից ներդնողներ գրավելու պատեւ առիթ

ՀԱԿՈՒ ԶԱՔՅԱՆ

Թուրքագետ

Ռուսական գորբերի հարձակումը Ուկրաինա սկսեց փետրվարի 24-ին: Մուսկվան 72 ժամում, այսինքն 3 օրում երկիրն Կիւեփ գլխավորությամբ անբողջովին գրավելու, ուկրաինացիներին ծնկի բերելու եւ նախագահ Չելենսկու իշխանությունը տաղալելու հույսեր էր փայտայում: Ռուսաստանի հարձակումից արդեն 37 օր է անցել, Ուկրաինան գրավելը դեռ մի կողմ, ունենալով 200 հազարանոց բանակ, ռուսները ոչ միայն Կիւե չեն մեւել, այլեւ չեն գրավել որեւէ փաղաւ:

Դրա համար, թերեւ, ամհրաւետեւ է գորբ մտցնել, բայց, ինչպես 28-ին անգլիական Economist-ին տված հարցազրույցում նախագահ Չելենսկին էր ասել, ռուսները վախեւանում են ուկրաինացի զինվորներից եւ փախչում: Առանց գորբ մտցնելու կարելի է ընդամենն ավերել փաղաւները, եւ ռուսական բանակն անխնա ավերում է:

Ռուսական ռմբակոծությունների հետեւանով ավերակի կույտ է դարձել Խարկուվը, իսկ Մարիոպոլում ավերվել են տեմբերի, տնությունների 90 %-ը: Սակայն դա չի խանգարում Կրեմլի դեկավարներին հայտարարելու, որ Ռուսաստանը չի հարձակվել Ուկրաինայի վրա, ոչ մի դաւաւան չի մղում: Այդդիտի հայտարարություն մարտի 10-ին Անթալիայում արել էր ՌԴ ավելի ֆան ձեւարսախոս արագործնախարար **Սերգեյ Լաւրովը**, Դիվանագիտական ֆորումի տղանակում բանակցելով ուկրաինացի գործընկերոջ **Կուլեբայի** հետ:

Դանեւայն դեղաւ, մարտի 30-ին էլ հայտարարությամբ հանդես եկավ Ուկրաինայի զինված ուժերի գլխավոր ցարը, հարողդելով ռուսական բանակի կորուստների մասին տղալներ: ➔5

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Կոլաբորացիոնիստների ու կոմյուրադորների երկիր Տայասանս

բայություն անել, իրար ցավով ցավել. հարեաններ են:

Մյուսն էլ, թե՛ թուրքերն ու ադրբեջանցիները Տայասանում անձաժ գույք են գնել: Թուրքիայի փառաբանները 72 անձաժ գույք են գնել, Ադրբեջանինը՝ 5:

Կադասրի կոմիսիի ղեկավարի կարծիքով՝ մտահոգվելու կարիք չկա, քանի որ ադրբեջանցիները ճամփորդական անձնագրով են Տայասանում անձաժ գույք ձեռք բերել:

Յեթափրակյան է. նույն ճամփորդական անձնագրով հայերը կարող են բախվում անձաժ գույք ձեռք բերել: Մի լուրջ մասկերացներն, թե Ադրբեջանի կադասրի կոմիսիի ղեկավարին են այս հարցը փոխադրել: Յարգ սվորդ, իհարկե, իր գերեզմանը նախօրոք տես է փորած լինի:

Իսկ հայաստանյան լրագրողներն այսօրվա հարցեր են փոխում և բարձր դաստիարակներից կոլաբորացիոնիստական անվտանգության մասնագետները ստանում՝ որոնցում հայկական ազգային, լուրջական Երևանի գիտակցումն իստառ բացակայում է:

Ալմաթիում, ԱՊՀ ՄԻՎ 30-ամյակի միսի ժամանակ, երբ Ադրբեջանի Միլի Մեջլիսի նախագահ **Սահիբա Գաֆարովան** հայտարարել է, թե Տայասանը մերժել է Ադրբեջանի առաջարկած 5 կետերը, ԱԺ նախագահ **Ալեն Սիմոնյանը** նրան հակադարձել է՝ շեղվելով, որ Տայասանն ընդունում է բոլոր 5 կետերը: Դա հիշվող բուռն ծափահարել է, եւ այդ ծափահարությունները խիստ ոգեւորել են Ալեն Սիմոնյանին: Ալմաթիի միսի մասին հաղորդագրության մեկը դարձրել էին այդ ծափահարությունները: Ոչինչ, որ Գաֆարովան հայտարարել է, թե բախվում հայ ռազմագերիներ չկան, բանարկվածները խիստ վստահավոր հանցագործներ են, որոնց Ադրբեջանը չի հանձնելու Տայասանին, այլ խստագույնս դատաւարել է: Կարելուրդ ԱՊՀ երկրների խորհրդարանների դատաւարների ծափահարություններն են, որոնց այնքան սղասում էր Ալեն Սիմոնյանը:

Շունդալից ծափահարություններով է ուղեկցվել նաեւ կոկորդիլոսաբայ **Գարիկ Սարգսյանի** փառաբանվող Վեդիում, որին մասնակցել են բազմաթիվ փակակներ, այդ թվում՝ Պաշտպանության նախարար **Սուրեն Պապիկյանը**: Այդ նույն ժամանակամիջոցում ադրբեջանցիներն Արցախի Փառուխ գյուղով մեկ են Զարագույն ու իրել բարձունքին, նաեւ Երզնկա առեւտրի սարածին: Ռազմավարական մասնակցության այդ գոտին Ասկերանի ողնաձուլ է. կոսրում են այն, կորցնում են Արցախից մնացած վերջին փոքրամիջ:

Սուրեն Պապիկյանի դատաւարական վերջնականապես վերջ դրվեց այդ գերատեսչության՝ անվստահության ու դատաւարության հարցերով զբաղվելու գործառնություն: Պաշտպանության նախարարի հիմնական գործառնությունն այսուհետեւ տես է լինի նախընտրական բուկլետ բաժանելը: Զղական դատաւար **Արիկ Դավթյանին** էլ է զարմացրել, թե Սուրեն Պապիկյանն ինչո՞ւ չէր զբաղվի փառաբանվող, նա Պաշտպանության նախարար է, ինչ Գլխավոր Եսաբի տես չի:

Ուրեմն Սուրեն Պապիկյանը կոկորդիլոսաբայի փառաբանվող թողած՝ լուրջ ռազմական հարցերով զբաղվել: Ել բանուգործ չունի՞ նախարարը:

Վեդի խոսրացված համայնքում ի դեմս Գարիկ Սարգսյանի՝ **Նիկոլ Փաշինյանն** ունի իր վստահված անձին, սեփական ներկայացուցչին: Տայանի է, որ Արարախ մարզը եւս ադրբեջանցիների ռազմափառաբանական ծրագրերում կա: Ու ոչ միայն Տիգրանաձուլ, այլեւ Երասխը: Ուրեմն ենթադրելի է, որ Արարախում սարածինների հանձնման գործընթացն առանց ընդվզման ու բախումների, խաղաղ ու անվտանգ կանցնի:

Գորիս խոսրացված համայնքի ղեկավար Առու Առուանյանն ազատ արձակվեց, բայց նա 5 տարի չի կարող հավակնել համայնքի ղեկավարի դատաւարին:

Ըստ էության՝ Առուանյանի նկատմամբ հարուցված դատական գործերն այնքան թույլ ու անհիմն էին, որ նրան ազատ արձակելն անխուսափելի էր, բայց միթե դարձ չէ, որ նա խիստ վերահսկողության տակ է լինելու: Ընտրված համայնքապետ լինելով հանդերձ՝ Առուանյանը չի կարող ղեկավարել Գորիս համայնքը: Այսինքն՝ նրանից խլված լիազորությունների հետ չեզոքանալու են նաեւ Սյունիքը դատաւարները նրա ցանկությունն ու կամքը:

Արարախում հարցերը լուծված են, Ադրբեջանին հետաքրքրող Սյունիքի հարցերը նույնպես կարծես թե լուծվում են: Ի վերջո, հայանի է, որ հեղինակավոր անհասներն են կազմակերպում հակաիսլամական ու հակաադրբեջանական դաշինք: Գարիկ Սարգսյանը Արարախում կառավարող իսլամական ու ադրբեջանական տարաբնույթությունները, իսկ Սյունիքում Առու Առուանյանի ձեռքերը դժվար թե ազատ լինեն:

Յաջողոր Տավուսն է: Տայանի է, որ Բերդ խոսրացված համայնքի ղեկավար **Յարություն Մանուչարյանն** արդեն 5 ամիս կալանավորված է: Գաղտնի չի, որ նա իսլամություններին ենթարկվողներից չէ. ընդվզել է, թե Տավուսից ոչ մի գյուղ չի կարող հանձնվել Ադրբեջանին, ինչից հետո նրա վրա փրեական գործ է կարվել:

Մի բան դարձ է. այն, ինչ կատարվում է Տայասանում ու Արցախում, հակասիեզերական է, բանականությունից դուրս է, նորմալ մարդու ֆիզիոլոգիան ու միտքն ընկալել չեն կարող:

Երկրագործից հետո՝ Երզնկայան մեջ, մթի, ցրի, սովի տայաններում մեկ կարողացանք Արցախ ազատագրել, երկու հայկական տեսություն կառուցել, երկու բանակ ունենալ: 30 տարի արյամբ դառնված Արցախն այսօր կորցնում են մերթուղիք, անվերադարձ, Տայասանի գոյության, լուրջականության հարցն է հարցականի տակ: Փաշինյանն արդեն բացեփառ է հայտարարում, որ ոչ մի լավատեսական բան չի մնացել, «համադարձակ խաղաղության տայանագրի» են ստիսակ դրուակի տես ծածանում այն ղեկում, երբ Ադրբեջանի ռազմատեսչ ախորժակն ավելի ու ավելի է գրգռվում:

Պատերազմի դատաւարվող թեմանու հետ խաղաղության սիլի-բիլին նման է մարմնավաճառի էժան ու նողկալի գալարումների:

Եվ ո՞վ կողակերացներ, որ մի խեղկատակ 10 միլիոն հայության աչի առաջ 1,5 տարում փոշի կդարձնի հայի 6000-ամյա դատաւարությունը, անցած ճանապարհը, փառաբանությունը, լուրջականությունը, Տայանից, կողծի նրա ներկան ու կրկի աղագայից:

⇒ 3 Տակառակ այդ դրույթին, Բախի եւ Մոսկվայի միջեւ կնված գաղտնի համաձայնությամբ հայկական գործերին ստիեցին դուրս գալ Զեյթազարից, որեղ նրանք չէին դատաւար: Նախագահ Պուսինը փորձում է միտս զգուշակորությամբ վերաբերվել նախագահ Ալիեին, որովհետեւ վերջինս խորանակորեն մերժել է ստորագրել Ադրբեջանում ռուսական խաղաղադառ գործեր տեղակայելու մանդատը:

Այսօրվա, Ռուսաստանը ռազմական ներկայություն ունի, տարբեր տայաններում կարելի է ասել՝ Վրաստանում, Տայասանում եւ Ադրբեջանում: Վերջինիս դատաւարությունը՝ չափազանց անմեան, անուշտ վերմուշալ մանդատի բացակայության դատաւարություն:

Մա մեր իմացած Ղարաբաղի վե՞րջն է

Բախում Մոսկվային շանսածի է ենթարկում՝ սղառնալով Կովկասում բացել դատաւարի մի նոր ձակաս, փաջ գիտակցելով, որ Մոսկվան դրան չի դիմանա: Մոսկվայի համար այլընտրանք ճշտում բանեցնելն է Տայասանի վրա, որ ընդունի «խաղաղության ծրագիր» կոչված եւ հինգ կետերից բաղկացած թունավոր դեղահարը:

Ադրբեջանը շատում է հասնել իր նդատակին, որովհետեւ Մոսկվան եւ ԵԱԿԿ-ն խճճված են Ուկրաինայի թնջուկի մեջ, իսկ Տայասանն էլ չափազանց սղար է դիմադրելու համար որեւէ ճնճման: Պախը իրեալական է, որդես-

գի Ադրբեջանը տեղում անժոջելի փատաւար: Տայասանը ճիտ վարվեց այդ «խաղաղության ծրագիրը» փոխանցելով ԵԱԿԿ Միսկի խմբին եւ հայտարարելով, որ դատաւար է անմիջապես բանակցել այդ հինգ կետերի շուրջ այդ միջազգային կազմակերպության հովանու ներքո:

Նախան Թուրքիայի հետ բանակցություններ սկսելը Տայասանն արդեն իսկ զիջումներ կատարել էր՝ հրաժարվելով օգսվել սակարկելու համար դիտարի որոշ արժեքավոր եւ նդատաւար դրույթներից: Այս անգամ Արարախ Միդդայանը հայտարարեց, որ Ղարաբաղը ոչ

թե տարածային խմբի է, այլ իրավունքի, եւ տես է անջատվելու հարցը դիտարկել որդես դատաւարությունը ուղղելու փորձ: Իրավունքի հարցը, ի դեմ, օգտագործվել էր Արեւելյան Թիմուրում, Տարավային Սուղանում եւ Կոսովոյում անկախություն ձեռք բերելու նդատաւարություն:

Փոթորկալից ամդեր են կուտակվում Տայասանի եւ Ղարաբաղի երկնականարների վրա: Յույս հայանեմ, որ սա չէ մեր իմացած Ղարաբաղի վերջը:

ՄԱՊ. ԲԱՐՍԵՂՅԱՆԵՆ՝
ՎԱՐՈՒՆ ԾՈՒՆԵՅԱՆԵ
(The Armenian Mirror-Spectator)

Ռուս-ուկրաինական բանակցությունների ընդհատումը Սամբուլում՝ ձախողում է

Ըստ որոնց մարտերում 1 սղանվել է 17 հազար 300 ռուս զինվոր, ոչնչացվել են 131 ռազմական ինֆրաստրուկտուրա, ինչպես նաև 605 ռուսական սանկ:

Առհասարակ լուրերում սովորական երեւոյթ է լրատվության աղտոտվածությունը: Բայց որ նույն աղբյուրը հայտարարում է Կիեւից ու Ուկրաինայի ֆաղափանց ռուսական զորքերի, թեկուզ մասնակի, դուրսբերման մասին, դա արդեն վկայում է այն ծանր կացության մասին, որի մեջ հայտնի է Ռուսաստանի բանակը: Ռազմական թուր դիտարկումներ հեռուստատեսությամբ, մասնավորապես CNN-Turk-ի էկրանից, ռուսական զորքերի դուրսբերումը վերագրելով ուժերը վերադասավորելու եւ համալրելու Մոսկվայի նպատակին, նշել են դրա անհրաժեշտությունը, ընդգծելով Ուկրաինայում Ռուսաստանի առջեւ կանգնած բանակի մասնավորապես լուրջ խնդիրը, քանի որ բանակը զենք, զինամթերք, վարելիք, նույնիսկ դարձնել է սահմանված կերակրելու համար զինվորներին:

Մինչ ռազմաճակատում սիրում էր այսպիսի իրավիճակ, մարտի 29-ին Սամբուլում բանակցությունների սեղանին նստեցին Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի դատարարները: Ըստ Reuters-ի, ինչպես Թուրքական «Սյոզդոն» է վկայում, բանակցություններում ներկա է եղել նաեւ ռուս միլիտարիստ Ռոման Աբրամովիչը եւ դրանք անցել են սառը մթնոլորտում:

Սամբուլի հանրահայտ Դոլմաբաշե թաղամասում անցկացվող ռուս-ուկրաինական բանակցությունները, որոնց բացմանը արգելադրվել էր Սեւյուպ Չավուսօղլուի հետ ներկա է եղել նախագահ Երդոհանի խոսնակ եւ անվտանգության գծով խորհրդակցական **Իբրահիմ Զալընը**, ըստ նրա 4.5 ժամ: Նախ առանձին հանդիպել են դատարարներին ղեկավարները, ապա կողմերն անցել են բանակցություններին:

Դրանց բովանդակության մասին փաստորեն տեղեկություն զրեթե չեն հայտնել: Պարզապես, բանակցությունների ավարտին դատարարներին ղեկավարների հայտարարություններից կարելի է կրահել, որ կողմերը ինքնակազմակերպվել են ՆԱՏՕ-ին անդամակցությունից հրաժարվելու, երկրի սահմանում օտարերկրյա ռազմաբազա չտեղակայելու, ռազմական ու

բեւէ դաշինքի չմիանալու Ուկրաինային ներկայացված Ռուսաստանի դատարարները: Ըննարկվել է նաեւ Ղրիմի հարցը:

Ուկրաինական կողմն այս ամենի դիմաց առաջարկել է անվտանգության երաշխիքներ սրամադրել, ապա հայտարարել է, որ երաշխիքների հարցում որեւէ տեղափոխում չի արձանագրվել, այդ իսկ դատարարները բանակցություններում ռուսների հետ համաձայնության չեն եկել: Ռուսական դատարարության ղեկավար **Վլադիմիր Սեդիխին**, բանակցությունները բնութագրելով կառուցողական, ասել է, որ Ուկրաինայի առաջադրած դաշինքները կներկայացնի նախագահ **Պուտինին**:

Ի դեպ՝ դատարարությունների հանդիպման ավարտին Չավուսօղլուն հայտարարել էր, որ բանակցություններն ավարտվել են, մարտի 30-ին նախատեսվող երկրորդ օրը չի կայանալու եւ ռուսական դատարարները հանդիպման ավարտին արդեն մեկնել է Սամբուլից: Բանակցությունները նախատեսված ծրագրվել էին եռօրյա, ուստի կարելի է ընդհատման մասին խոսել, իսկ դա ձախողում է եմթադրում: Դա չդիմացն է անակնկալի բերել կամ հիասթափություն մասնառեւ կողմերին, որովհետեւ նրանք բանակցություններին մասնակցում էին, որ չհայտնվեւ բանակցային գործընթացը սառնալուղի դերում:

Բայց որ Թուրքիան հիասթափվեց ձախողման դատարարում, ավելի քան ակնհայտ է: Մինչդեռ բանակցությունների նախօրեին նա մեծ ոգեւորություն էր արթում, քանի որ նրա միջնորդական ջանքերին զուգահեռ խոսքերով էին արձագանգում ԱՄՆ-ի, ԱճԻԿ-ի եւ առհասարակ Եվրոպական Միության երկրների ղեկավարները, նույնիսկ ՆԱՏՕ-ի գլխավոր

ֆարսուղար **Սուլթեմբերգը**:

Թուրքական հեռուստատեսությունների, մասնավորապես CNN-Turk-ի եւ Haber Turk-ի մեկնաբանները նշեցին, թե զուգույն փոխարեն նախընտրելի էր մեղմել Թուրքիայի նկատմամբ կիրառվող ԱՄՆ-ի եւ Եվրոպական Միության դատարարները: Դա լրջորեն մտախոհում է Երդոհանի իշխանություններին, որովհետեւ դատարարները գանձարանը դատարար է, իսկ դատարարային ֆոնդը՝ մինչու 47 միլիարդ դոլար է կազմում: Բացի դրանից, ԵՄ-ը չի վարկավորում Թուրքիային, նույն կերպ են վարվում Եվրոպական բանկերը:

Թուրքիային վարկեր չի սրամադրում նաեւ Գանաբարիային բանկն ու Միջազգային արժույթային հիմնադրամը, ըստ ամենայնի հաշվի առնելով Վաշինգտոնի հետ հարաբերությունների սառը բնույթը, 447 միլիարդի հասնող արժույթը դատարար եւ հասկալիք դատարարները, որոնց ենթակա երկրներին ֆինանսական միջազգային կառույցներն առհասարակ խուսափում են վարկավորել: Ավելին, օտարերկրյա ներդրողները հեռացել եւ հեռանում են Թուրքիայից, դատարարները դա երկրի իրավական դատարար բացակայությունից բխող անկանխատեսելիությանը:

Հասկանալի է, որ ռուս-ուկրաինական դատարարի 37 օրերին թուրքական լիարժեք նկատմամբ արժեզրկվել է եւս 6 %-ով, այսինքն այնքան, որքան դատարարի մեջ հայտնված Ուկրաինան: Այլ կերպ՝ ֆինանսատես մեծապես խորը ճգնաժամ արթող Թուրքիան ռուս օլիգարխների խիստ կարիքն ունի, դուրս գալու համար ճգնաժամից, եթե վերջիններս ներդրում կատարեն կամ ի վիճակի լինեն կատարել, որովհետեւ դատարարի ջոկների սակ են նաեւ իրենք:

ԱՄՆ-ի կողմից Հայաստանին տրամադրվող օժանդակության չափը կարող է փոփոխվել

Ամերիկայի Հայ դատարարի հանձնախմբի գործադիր տնօրեն **Արամ Համբարյանն** օրերս հայտարարություն էր արածել՝ նշելով, թե ԱՄՆ-ն նկատմամբ է Հայաստանին ու Արցախին սրամադրվելիք աջակցությունը:

Ամեն սարի բյուջեային ֆինանսավորման ժամանակ հայ դատարարի ու լոբբիստական խմբերի գործողություններն ուղղված են այն բանին, որ ԱՄՆ-ն ֆինանսական խոշոր աջակցություն ցուցաբերի Հայաստանին ու Արցախին: «Ազգ»-ի հետ զրույցում ասում է միջազգայինագետ **Սուրեն Սարգսյանը**՝ բացատրելով, որ ԱՄՆ Կոնգրեսի կողմից սարքեր ժամանակահատվածներում ֆինանսական սարքեր առաջարկություններ են ուղարկվում կառավարությանը՝ ֆինանսավորելու համար, թե որքան է կազմելու Հայաստանի ու Արցախին սրամադրվող աջակցությունը:

«Այս սարկա ընթացքում այն առաջարկածից, որ Կոնգրեսի կողմից արվել է գործադիր իշխանությանը, կրճատվել է մոտավորապես 45 տոկոսով, իսկ Արցախին օգնություն սրամադրել ընդհանրապես նախատեսված չէ: Մեր լոբբիստներն ու հայ համայնքն իրենց աշխատանքն արել են: Կարծում են՝ համադատարարական աշխատանք չի արվել Հայաստանի կողմից, վարչակազմի հետ ակտիվ աշխատանք չի արվել, ու վարչակազմն Արցախին ուղիղ օգնություն չի սրամադրի», - նշում է Սարգսյանը:

Իսկ որդեսգի Արցախին որեւէ տեսակի օգնություն չսրամադրվի, ավելացնում է մեր զրուցակիցը, արդեթեանցիները շատ ակտիվ են աշխատում այդ ուղղությամբ, ու հետեւանքն այն է, որ այս դատարար ԱՄՆ-ի այս սարկա բյուջեում Արցախին աջակցություն սրամադրելու դրույթ այս դատարարի ներառված չէ:

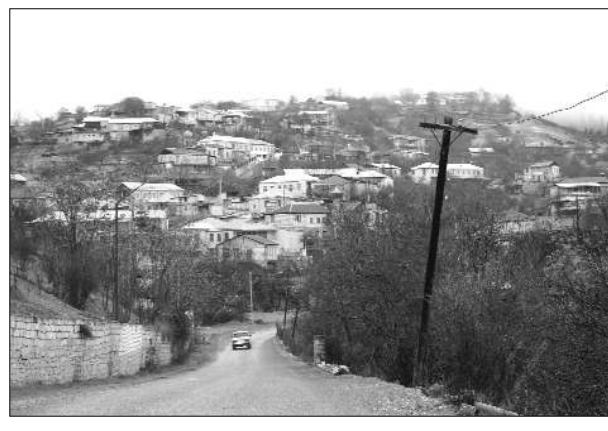
ՀՀ-ի Հայ Դատարար Կենտրոնական խորհրդի հատուկ ծրագրերի դատարարանաժող **Գեւորգ Դուկասյանը** ասկայն հարցը փոքր-ինչ այլ կերպ է մեկնաբանում: Ըստ նրա՝ Ամերիկայի կողմից Հայաստանին սրվող աջակցության չափը դեռ կարող է մեծանալ, ընդհուր՝ կրկնապատկվել:

«ԱՄՆ նախագահը յուրաքանչյուր սարի ներկայացնում է հաջորդ սարկա ֆինակալ ծրագիրը, ընդհանրապես՝ ֆինակալ ֆաղափանկությունը: Անցած սարի նույնպես ԱՄՆ նախագահ **Բայդենը** ներկայացրել էր Հայաստանին սրամադրվելիք օժանդակության չափը, ինչը վերջում կրկնապատկվել ու հասել էր 50 մլն դոլարի: Հայ դատարարի հանձնախմբի ջանքերով ու կոնգրեսի առաջարկով այդ գումարը կրկնապատկվել էր: Դրա մեջ նաեւ Արցախին սրամադրվող 2 մլն դոլարն էր ներառված, ինչով նախատեսվում էր ականագրեւում իրականացնել Արցախում», - բացատրում է Դուկասյանը:

Հիմա, ըստ էության, նույն իրավիճակն է, «Ազգ»-ի հետ զրույցում ասում է ՀՀ-ականն ու ընդգծում. «Իհարկե լավ չէ, որ Բայդենը ի սկզբանե օժանդակության ֆիջ գումար է նախատեսել Հայաստանի համար, բայց այս հանգամանքը Հայաստանի նկատմամբ Ամերիկայի ֆաղափանկության փոփոխություն կամ հատուկ դիտարարություն չի կարելի համարել: Չի բացառվում, որ հայկական կառույցների աշխատանքի շնորհիվ՝ աջակցության թիվն այս սարի էլ կարող է մեծանալ»:

Facebook-ում դատարարներին Փառուխն ու հանձնեցիներն այն

Երբ հարեւանիդ սնամեծ հողատարածք խողան է լինում, ակամա աչք են դնում դրա վրա, մտածում՝ հարմար առիթով մի ուրիշ առաջ գնալ, որ ցանախատարածությունը, հետեւաբար՝ բերիք էլ շատ լինի: Դա միայն Ադրբեյջանին չէ բնորոշ, ինքնուրույն էլ միջառնմային հարաբերություններում դատարար աչքաձակ չենք, բայց երբ բանը երկրի սահմաններին է հասնում, բացի մեզից, բոլորին մեղավոր ու դատարարանաժող ենք կարգում:

Հասկալիքս բիւր, բայց, միեւնույն ժամանակ, շողորթող արեւելում, որտեղ մեղմորեն շողորթում ու կրկնաբարում են, օրեօրե ենք ըստ այդմ:

Այսօր, երբ աշխարհը նոր ֆարսեզ ձեւելու գործընթացների մեջ է, հայ հասարակությունը սոցիալական ցանցերում է դատարարում հայրենիքը: Բոլորը մեկը մյուսից ա-

ռավել հայրենասեր ու հայրենամեռ են, բայց Քարազխի բարձունքում, չգիտես ինչպես, արդեթեանցիներն են դիրքավորված, Փառուխ գյուղն էլ խաղաղարար առաքելություն իրականացնող ռուսական զորախմբի վերահսկողության սակ է՝ առանց գյուղի բնակիչների: Վաղը, բացառված չէ, գյուղում, լավագույն դեպքում, ռուսներ կան ՌԴ կազմի մեջ ներառված օտարագի այլ միավորումներ, վասագույն

դեպքում՝ արդեթեանցիներ կրեակվեն: Պատկերը մեր աչքի առաջ, ցավով, աննշան ու անհույզ կզա, նորից բոլորին-բոլորին մեղավոր կհանենք ու, մի գերհոգր գրառում անելով, սրմերս հովաքած, կշարունակենք սղասել հերթական մղկիսին:

ՍԵՎԱԿ ՎԱՐԴՈՒՄՅԱԼ

«Եթե ՌԳ-ը գազամատակարարումը 2 ամսով դադարեցնի, հաջորդ ձմռանը Եվրոդան հումանիտար աղետի առաջ կարող է կանգնել»

ԵՊՀ Տնտեսագիտության եւ կառավարման ֆակուլտետի Կառավարման եւ գործարարության ամբիոնի վարիչ **Կարլեն Խաչատրյանի** գնահատմամբ՝ Ռուսաստանի Դաշնության՝ գազի դիմաց ռուբլով վճարելու դաշնային ստեղծված իրավիճակում սրամաքանական է, քանի որ Արեւմուտք-Ռուսաստան առձակասման ֆոնին կողմերից յուրաքանչյուրը փորձում է հնարավորինս մեծ անհարմարություններ ստեղծել դիմացինի նկատմամբ: Արեւմուտքի աննախադեռ մասշտաբի դաշնամիջոցների ֆոնին ռուսական տնտեսությունը մարտահրավերների առջեւ է կանգնած, էադետ թուլացել է ռուսական ռուբլու դիրքը, ուսի ռուսական կողմը դեմ է փորձեր համարժեք հակազդեցություն ցուցաբերել: «Եվրոդադիցներին գազի դիմաց ռուսական ռուբլով վճարելու դաշնային թերեւս լավագույն որոշումն էր, որ կարող էր Ռուսաստանի Դաշնությունը կայացնել», - «Ազգ»-ի հետ զրույցում ասում է տնտեսագետը:

Ըստ նրա՝ ինքնին հասկանալի է Արեւմուտքի արձագանքն այս առաջարկին, քանի որ եթե Եվրոդադիցները համաձայն են վճարել ռուբլով, դա ուղղակի նշանակում է գործարի գնալ Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի հետ, որն, ի դեմ, դաշնամիջոցների տակ է:

«Բացի այդ, հասկանալի է նաեւ, որ գազի դիմաց ռուբլով վճարելու դաշնային ռուբլին կսկսի վերականգնել իր դիրքերը, եւ արդեն իսկ, միայն այս հայտարարությունների ֆոնին ռուբլու փոխարժեքը որոշակի չափով ամրապնդվեց: Արեւմուտքը գիտակցում է, որ ռուսական կողմի դաշնային բավարարումը

կնշանակի անուղղակի կերպով նոտաշեղ դաշնամիջոցների տնտեսական հետեւանմանի չեզոքացմանը եւ ռուսական տնտեսության վերականգնման հնարավորություններ ընձեռելուն, ուսի կրականադետ մեծում է եւ բացառում նման հնարավորությունը», - նշում է մեր զրուցակիցն ու ավելացնում, որ գոնե հայտարարությունների մակարդակով դադար է՝ կողմերը չեն դաշնաստեղծում զիջել:

Մյուս կողմից էլ, Եվրոդան էլ, խնդիր ունի հանգուցալուծում դեմ է ստանալ: Եվրոդական երկրները, փաստացի, էադետ կայծած են ռուսական գազից ու չեն կարող հեշտությամբ հրաժարվել դրանից: Ռուսաստանն ադադիում է Եվրոդա մատակարարվող գազի շուրջ 40%-ը, մյուս կողմից՝ Ռուսաստանի համար կարեւոր են Եվրոդա մատակարարվող գազի դիմաց ստացվող գումարները:

«Մոտավոր հաշվարկներով՝ Եվրոդան օրական 400-800 մլն դոլարի ռուսական գազ է սդառում, ուսի ռուսական կողմը չի կարող հեշտությամբ որոշել, որ եթե Արեւմուտքն իր դաշնային չկատարի, ադա կդադարեցնի գազամատակարարումը: Ամեն դեմքում, իմ կարծիքով, միտումները ցույց են տալիս, որ Եվրոդան համեմատաբար ավելի թույլ դիրքում է գտնվում եւ ռուսական գազի չմատակարարման դաշնային անատելի խնդիրների առջեւ կարող է կանգնել: Հաշվարկներ կան, որ եթե գազամատակարարումն ավելի քան 2 ամսով դադարեցվի, ադա հաջորդ ձմռանը Եվրոդան հումանիտար աղետի առաջ կարող է կանգնել՝ գազի դաշնատարանները կիտադատարկ լինելու դաշնատուով», - մեկնատարանում է տատատարյանը:

Խմբագրության կողմից. - Ավելացնենք, որ չորեքշաբթի օրը Ռուսաստանի նախագահը հայտարարեց, որ դաշնային վերատնտեսության ենթարկելու «Գազ» ռուբլու դիմաց՝ առաջարկությունը, թերեւս հաշվի առնելով Եվրոդական մեծ երկրների կրական ոչ-ը իր առաջարկին, թերեւս էլ՝ հաշվի առնելով սեփական երկրի կորուստների վիթխարի լինելը:

ԳՐՈՒՄ ԵՆ ԵՐԻՏԱՍՍՐԳՆԵՐԸ

Տիտատիեցնող ներկա եւ մշուռոտ ադադա

Հայատանի հանրատնտեսությունում տեւական ժամանակ է, ինչ կյանքը չի գոհացնում մարդկանց, ավելին՝ հիտատիեցնում է: Դա խոսում վկայություններից է մեծ տնտեսով աճող արտադրող եւ օրեցօր ահագնացող հանրային դժգոհությունը: 2018 թվականի իտխանափոխությունը ոչ միայն չարդարացրեց իրեն, այլեւ ամբողջովին հակադրեց իր սկզբնական գաղափարին եւ երեւմին սկզբունքներին: Հեղափոխություն կոչվածից անցել է գրեթե 4 տարի, սակայն այդ տարիների ընթացքում հատարակությունը, բացառությամբ իտխանամեծ գանգվածի, որն ունի իր անձնական տադերը եւ հետաքրքրությունները, տառադանփից եւ առօրյա դժվարություններից գատ այլ բան չի տեսել: Ողնաշարը կոտրված դեշտություն, անորոշություններ, կեղծ ժողովրդավարություն եւ դա անվան տակ ծիլ սվող բռնատնտեսություն: Սա՛ է այն, մեղմ ասած, չհուտադրող դատկերը, որն ունենք այսօր:

Ահա տանք եւ այն առաջնային կարեւորագույն խնդիրները, որոնք մտածումներին եւ դժգոհություններին տեղիք են տալիս Եվրոդային ֆաղափացիների Երջանում: Միգուցե այդ ֆաղափացիներից Եատերին չանհանգստացնի թույլ սդառադիմված բանակ ունենալը կամ դիվանագիտական սիտալ հարաբերություններ վարելը այս կամ այն երկրի հետ, սակայն վերոնշյալ խնդիրներից խոտատիելն անհնար է: Ֆինանտական դժվարություններն իրենց, անվտանգության թուլացումն էլ՝ իր հերթին: Սա մի այլ թեմա է, որը կարող է լուրջ աղետների առաջ կանգնեցնել դեշտությունը:

Մարդիկ ցանկանում են լիել երկիրը ոչ միայն ֆինանտական խնդիրներից կամ աղտատությունից ելնելով, այլեւ դաշտանված չլինելու դաշնատուով: Տարիներ առաջ ՀՀ Եարփային ֆաղափացին միգուցե չդատկերացներ, որ սեփական երկրում հնարավոր է վտանգ գգա արտափն թեմանու ներխուժումներից: Հայատանը 30 տարի Եարունակ լարված հարաբերություն է ունեցել թեմանի Ադրբեյջանի հետ, դաշտերադը մեշադետ անխուտատիել է եղել, սակայն հայ ազգաբնակչության մեջ անդաշտան լինելու մտատ

նում են հատարակության մոտ տիրող գլխավոր գգացողությամբ՝ անվտատիություն սեփական իտխանությունների նկատմամբ:

Երբ հատարակ ֆաղափացին սկսում է չվտատիել իր կառավարությանը, վերջինիս խոտին ու գործին, երբ գերակայում է անվտատիությունը դեշտական ինտտիտուտների նկատմամբ, երբ նույն ֆաղափացին հեշտությամբ անարգում է իր դեշտական գործիչներին, ադա դա մատնատու է, որ երկրում չկա հատատված կայուն դեշտական համակարգ, որը անգամ խնդիրների ու համատարած դժգոհությունների առկայության ֆոնին կարող էր իրավիճակի վերատիտողությունը դադել իր ձեռնում: Սա վկայակոչում է, որ դեկավարությունը ոչ միայն չի տիրատեսում երկրում տիրող իրավիճակին, այլեւ չի կարողանում կառավարել սեփական հանրությանը, գոնե այն հատվածին, որի փլեւն ստացել է: Եթե անգամ այսօր իտխանությունները որեւէ լավ փայլի նախատեմող են հանդիտանում, նույնիսկ այդ ժամանակ ժողովուրդը անվտատիտուն է վերաբերվում դրան, փորձելով վատ ենթատեփատ գտնել ամեն ինչում:

Այս բոլոր խնդիրներին միգուցե նաեւ նոտատում է այն հանգամանքը, որ ընդդիմադիր որոշ ուժեր ոչ թե փորձում են առողջ երկխոտություն վարել իտխանությունների հետ, այլ առաջնորդվում են կոնկրետ տադեր դաշտանելով: Մտանից էլ բիտում է ժողովրդի անվտատիտությունը նաեւ ընդդիմության նկատմամբ:

Կարծ ատած՝ դատկերը Հայատանում ՀՀ Եարփային ֆաղափացիների աշտերով այդքան էլ հուտադրող չէ, չնայած դեմքումներին, որ կա ադադա:

Քանի դեռ այդ ադադան հիմնված է լինելու դողողիդգոնով ժողովրդավարություն խաղալու վրա, այդքան ժամանակ այդ ադադան մշուռոտ ու անորոշ է լինելու:

ՆՈՐԱՅԻ ԱԴԱԼՅԱԼ

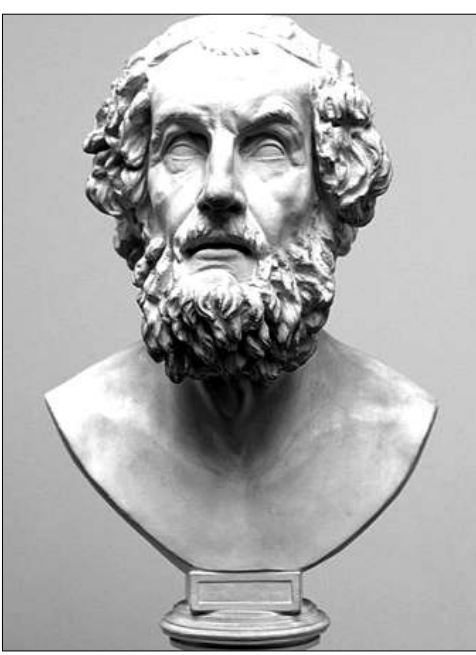
Սա հարց չէ, այլ խնդիր, որը դասասխան է ենթադրում: Նոր չէ այս խնդիրը, սակայն արվեստի ու գրականության զարգացման կարճ թե երկար ժողովրդավար միջոցներով է դրսևորվում՝ այդ օրերին բնորոշ արժեքայնության չափանիշների կիրառությամբ:

Ասում են՝ Հոմերոսից հետո գեղարվեստական մեթոդը ու նայվածքի մեջ ոչինչ էականորեն չի փոխվել, մարդկությունը օրոնակում է եւ կրկնում իր առաջին աստվածասուր հանձարի սեպականը դասնության ու ճակատագրի վերաբերյալ, նրա գրական-հոգեւոր փառաբանի հիմնարար գույներն ու գծերը չնչին «խմբագրումներով»: Գուցե ճշմարիտ է, անկեղծ ասած՝ չզգիսեմ, սակայն, ինձ թվում է՝ ոչ այնպիսի մի ճանաչատեսություն, որին կարելի է ամբողջովին եւ անմնացորդ հավատ ընծայել:

Ես չասեմ, դուք ասե՛ք, հոմերոսյան աշխարհում մարդկությունը կամո՞ղ է առել: Իհարկե ոչ: Գեղարվեստական մշակույթի փոխադրությունը նման է հոսող գետի յուրաքանչյուր վայրկյան նույնն է եւ նույնը չէ, երբեմն, նույնիսկ, հակառակ ու հակադարձ համեմատական իր նախորդին, մեկ էլ, մինչեւ իսկ, փոխում է իր հունը, մի վայրկյան առաջ մեղմորեն երգում էր, այժմ՝ շարժվում ու փոքրակվում, շուտով էլ դարձյալ երգելու, մեծադեմ մնալով նույն բազմաբնույթ գեղը, որի հավաքական անունը, այս դեպքում, մշակույթ է՝ գրականություն, կերպարվեստ, ճարտարապետություն, թատեր, երգ ու երաժշտություն: Հոմերոսն էլ չէր ցանկանա կանգնած լինել, այսինքն՝ վերջ ու վերջակետ, այլ սկիզբ ու հավերժական օրոնակություն, որովհետեւ ասված չէր, այլ մարդ, ոչ թե լեզուն, այլ իրականություն, մի կոնկրետ ժամանակի եւ տարածության արտահայտիչ, ինչպես հազարամյակներ հետո արագուցեց Շիլլեմանը՝ բացահայտելով Տրոյան: Կարծում եմ նրա հանձարեղությունը նաեւ օրոնակվելուության մեջ է, հոսող գետ, ավելի սուր՝ օվկիանոս, որ մինչեւ օրս մակընթացություններով եւ սեղանակություններով ողորդում է մարդկության հոգեւոր աշխարհի ժայռեղեն ափերը: Գիտակցում է՛լ չէր արդյո՞ք այս օրոնակվելության մեծությունը մեր մտածանուններում: Ցավոք՝ ոչ: Եվ այս ոչ-ը մեզ հեռացնում է ճանաչողական, խաբուրդ ենք ինքներս մեզ, թե հեծանիվ ենք հայտնագործել: Նույնիսկ մեծն Սայաթ Նովան՝ «Իմ գիրն ուրիշ գրեմ է», որի ոսկե-ծող բառերում Արեւելք աշխարհ կա եւ Եվրոպա, առանց որի թերեւս չէր կարող ստեղծվել նրա «ուրիշ գիրը», այլ՝ արդյո՞ք ավանդույթների հեմով եւ իր ծովածավալ զգացմունքների ոսկե բառերով միասնաբար: (Կոստանագետ Երվանդ Տեր-Կապանյանը նշում էր, որ «Գրողի գրելու մեկն անվանակոչել է «Բաների ոսկին», ոչ թե լեզու է մեզ, այլ նրա հոգեկառուցվածքի մի ընդհանրական նշանակություն, նրան շնորհիվ ոչ թե մի ներկայի, այլ հայ ու արեւմտյան գրական առնչությունների դաշտում):

Շատ արդեն ես հետեւում եմ «ժամանակակից է արդյո՞ք ժամանակակից արվեստը» խնդրի փնտրումներին մեզ մոտ եւ այլուր: Լսել եմ ու լռել: Այժմ փորձում եմ հեռակա կարգով մի փոքր մասնակից դառնալ դրան, ու, բայց հաստատաբար ոչ ուժացած, որովհետեւ համոզված եմ՝ գրողը, նկարիչը, ֆունդաթը, արվեստաբանը ֆանի դեռ կան, իսկ նրանց վերջը չի երեւում, գեղարվեստը վերջ չունի, որքան էլ զգնվեն որոշ խելացի մարդիկ, որոնք սագնատի գանգեր հնչեցնեն, օրինակ, վեպի կամ մեկ այլ ժանրի մահացման, Եվրո-

Ժամանակակի՞ց է արդյո՞ք ժամանակակից արվեստը

ղայի մայրամուտի վերաբերյալ, լիցի գրավոր թե բանավոր իրենց եւ ուրիշներին հարց տալով ժամանակակից է արդյո՞ք ժամանակակից արվեստը: Սա՝ ժամանակակիցը, ոչ թե ժամանակին կցորդ, նրան կցասայլակ, այլ նրա շուրջն ու շուրջն, շատ իմաստալից ու ոսկեքան բառ է, արվեստի արժեքայնության էական ցուցիչներից մեկը: Չարենցն ասաց. «ժամանակի շուրջը դարձիր», նաեւ՝ «Կարո՞ղ ես ֆեզ կոփել այնպես, որ ֆո մեջ անփոփես անցյալը / Բայց եւ լինես ներկայումս նոր, քան նորեղ բոլոր»: Կարելու հորդորներ են, հասկատես «շունչը» եւ անցյալ-ներկա հավասարումը:

«Շունչը», մարմնի շունչությունը, որը հարաբերում է ժամանակակից կյանքին, ֆեզ արդենցում է, հենց որ շունչի փչում էր այլեւս չկաս, մեռած ես: Սակայն չարենցյան բանաձեռը միայն հորիզոնական շարժում է, ավելի շատ՝ ուղղահայաց, դեպի հոգու եւ հոգեղենության վերին սարածները՝ դարձիր երկնային հոգուն հարազատ, նրան ժամանակակից, չէ՞ որ գրականությունն ու արվեստները իրականության դաշտն են չեն, թեւեւ մեծ մասամբ այսօր է, այլ ձգտում են արարելու «հոգեւոր ֆաունա» (Խոսե Ծոնգալի - Գասեթ): Բավականին հարուստ չարենցագիտության մեջ այս ժողովրդությունը՝ երկրից դեպի երկինք, գիտակցված չէ: Սրան առիթ է սվել եւ բանաստեղծը, նաեւ ասելով՝ «Կարողի նյարդով յուրաքանչյուր / Քո օրերին ու ֆո դարին»: Չէր կարող չասել, ոչ թե իր ներքին համոզմունքն ու զարգացումն ասաց, արտահայտեց ոչ թե իր հանձարեղ մարդկերությունը, այլ այստեղ ակամայորեն միացավ արվեստի հասարակության ամբողջացած շարժման: Չմոռանամ, ասեղ 1930-ական թվականներն էին, հեռու չէր 37-ը, որի մահացու շունչը նա չէր կարող սրտի մեջ չզգալ, ներքին երրորդ աշխարհում չէր ստեղծվում շունչի սոցիալիզմը՝ իր սոսալիսար կուսակցականությամբ, եւ ամեն օր դեկավարվում ռուսական Տիգրանի կողմից: Մեմ րեմս է կարողանալիք, հիմա էլ ուժ չէ, դասագրքերում, շատ հոգեկաններում ու մեծագրություններում՝ Չարենցից վերջնականապես ազատագրել Չարենցից եւ աշխարհին ցույց տալ նրա ժողովրդական արվեստի հավերժական, ոչ օրացույցային բովանդակությունը:

Հարցի փնտրումը ինչի՞ց րեմս է ելնի, ի՞նչ հիմքեր է նկատի առնելու: Միայն ու

միայն իսկական արվեստից, ոչ թե կեղծ, մոդայիկ եւ անցնող-մեռնող օրերի գանգուլակներով, ամբոխային մարդու ճակատ, ավելի ճիշտ անձապատկերները օրորող երեւոյթից: Պե՛տ է հիմնականում եւ գլխավորապես հաշիվ մտնող մտայնության արվեստի ձեռքարկման հասկացությունը: Կա մի այսուհի կյանքային լեզուն, որ դասնակում է արդեն դարից երկար: «Նա վերցրեց վրձինն ու նկարեց իր ֆառափ դասարաններից մեկի դիմանկարը: Հետո կտրեց իր արտակարգ սարավ՝ իմանալու ամբողջ կարծիքը... Եվ մի կոչակար խոսեց. «Այս մարդու միջին շաք է բարդ, հոգին խառնակ է, ճակատը՝ մեծ եւ թիկնոցի օձիքն էլ ինձ դուր չէկալ»: Եվ նկարիչն այդ ժամ ասաց կոչակարին. «Դա՛տի, բայց ոչ ֆո կոչակից վերել»: Իսկ մեմ հաճախ ի՞նչ ենք ասել ու ասում: Արվում են դասողություններ կոչակարի մակարդակով, մեկ հարթության վրա դնելով չորս ու թացը, արվեստն ու հակաարվեստը: Այսուհի սեռականությանը հնարավոր չէ դարձել՝ ժամանակակից է արդյո՞ք այս կամ այն մշակույթը, թե՛ կեղծ ու ժամանակավրեժ: Երբ չզգիսեմ ու հաշիվ չես անում գրականության, կերպարվեստի, երաժշտության, թատերի ներքին շունչի առանձնահատկությունները, չես կիրառում դրանք գնահատելու իմացաբանական «գրծիմներ», լավագույն դեպքում զգալով օրացույցի մեկ օրական շունչությունը, կմոլորվես ֆունդաթի խնդրի անցողիկներում եւ հաստատաբար կսաս սխալ դասասխան՝ օրացույցը համարելով ժամանակակից, իսկ, օրինակ, հեռավոր անցյալում ստեղծված մի երեւելի նկար կամ վիդեոսանություն՝ ոչ արդիական: Ներկայումս այս «ստաբիլություն» հաճախ կարելի է հանդիպել, որն էլ ինձ առիթ է տալիս որդեգրելու դրան ընդդիմադիր վարձագիծ: կոչակարը կոչակ է կարում ուրիշի համար եւ փորձում վաճառել օրոնակը: Նաեւ սրանում է կոչակարություն եւ արվեստի արժեքությունը: Գրականության ու արվեստի դաշտում էլ կոչակարները փչ չեն:

Անցյալ դարի 1960-70-ականներին կար սակավագիր, այժմ մոռացված մի գրող՝ «Սերմնացանները չվերադարձան» վեպի հեղինակը, վերնագիրն ու ֆառուկան Գեղամ Սարյանի ընթացիկ բանաստեղծությունից էր անթափուց թխել՝ «Սերմնացանները չդարձան տուն»: Նա մեր գրական կենսակերպից շատ դժգոհ անձ էր, բայց արտահայտում էր մեկ ու միակ մի հիացմունք. Շարժվածքում գրողների ստեղծագործական սան երկրորդ հարկի խոլ դասին մեծակոփ խմբակային հարթապատկերային կարճ մեր անցյալի արժանապատկան գրիչների ներառյալ դիմադասարաններով, այժմ էլ այնտեղ է: Այս անձը օրը մի ֆանի անգամ կանգնում էր հարթապատկերային առջեւ, երկար դիտում էր իրեն ու անցողիկներին ասում՝ «սեսե՛ք, հանձարեղ է»: Իսկ իրականում դա Նկարիչների միության արհեստակցական «խուղֆոնդի» հերթական խալտուրան էր, հասկատես մեծ փողերով վրացված: Գնացե՛ք: Տեսե՛ք: Համոզվե՛ք: Ոչ մի առնչություն արվեստի հետ: Հազարավոր այսուհի օրինակներ կան ոչ միայն Հայաստանում, որոնք ներկայանում են իբրեւ արդիական արվեստ: Լսե՛ք, սեսե՛ք վերջին տասնամյակներում մեր կլկացող երգիչ-երգչուհիներին եւ կատակատես դերասաններին, որոնցից ոմանք վասակակորի, մինչեւ իսկ ժողովրդականի ղեկավարներ:

կոչումներ ստացան՝ կրթելու փոխարեն փչացնելու հասարակության ճակատը: Ես այլեւս չեմ նայում նրանց, այլ դա՛նի ճուն հավաքված հոծ բազմությանը, որ սեսածից-խածից հորթային հրձվանք է արդեն: Հեռուստավարը մի օր Արամ Ասատրյանին ասաց, «ակամաջխակներ չեսե՛ք»: «Հայերիս մեջ դուք ավելի հոջակավոր եք, քան Արամ Խաչատրյանը»: Երգիչը լռելյայն համաձայնեց, որովհետեւ հեռուստատեսության արդյունավետ ճիշտ եւ սեղին ասաց: Ամբողջ հայ աշխարհը Արմենիայի հետ երջանկորեն դար է գալիս, որն ազգային դժբախտություն է: Թերթերից մեկն էլ ժամանակին հոգված տղագրեց հետեւյալ վերնագրով. «Գլխարկները հանե՛ք, Վալմարն է գալիս»: Սա չէր ասվել ոչ Ավետիս Իսահակյանի, ոչ Մարտիրոս Սարյանի եւ ոչ իսկ Ստեփան Ջորյանի վերաբերյալ: «Կը նահանջեն ծնողք, որդի, ֆեռի, փեսայ, կը նահանջեն բարձ, ընթրնում, բարոյական, սեր: Կը նահանջե՛ք լեզուն, կը նահանջե՛ք լեզուն, կը նահանջե՛ք լեզուն: Եվ մեմ դեռ կը նահանջենք բանի եւ գործով, կամայ եւ ակամայ, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ, մեղայ, մեղայ Արարա՛սին» (Շահան Շահնուր): Կարծում եմ այս նահանջը դեռ եւ դերակատարություն չունեցա՞վ ֆառապատկերային դաշտում, համոզված եմ նաեւ այդ հիմնով դարձվեցին, յուրաքանչյուրիս ու շարժիս հոգեւոր եւ բարոյական արասների դաշտում... Այո, որոշելու ժամանակակից են արդի փորձարարությունները՝ անհրաժեշտ է բացարձակապես ելնել դրանց ոչ թե առերեսույթ, այլ խորհային գեղարվեստական հասկացությունից, նկատի առնել մտածումը, գոյության խորհուրդը, բառերի ոսկին, նկարի վրա գրված է, թե՛ ներկ, ճարտարապետություն ենք կարդում-սեսնում, թե՛ ընդամենը փոշոս ու խառնակներ շինհրադարակ եւ ուրիշ շատ հասկացություն, մարդ կա՞, թե՛ բացակա է, չկա, անկախ այն բանից, որ մեր առջեւ անմարդ բնանկար է, մասյուրմոս կամ ծովանկար: Հիմա, ճշմարիտ գրականությունն ու արվեստները բավականին բարդ գորգախուլվածքներ են, եւ եթե նրանց ներթափանցումով չկարդաս, կարող ես մոլորվել, ավիմիկոսի դեպ կեղծ ոսկին ներկայացնել որդես իսկական ու դեռ մի բան էլ ավելի, հավասարման նշան դնելով անցյալի մեծ արվեստի եւ չնչին վերնիսաժային ցուցադրանքների միջեւ «ժամանակակիցի» առումով մինչեւ իսկ գերադասությունը տալ վերջինիս: Դու հին ես, երեկվա օր ու անցյալ, իսկ ես՝ նոր ու ժամանակակից: Այստեղ խելապայություն են արժեքայնության չափանիշները, որ գրականության ու արվեստների գլխին տողացող դամոկլյան սեպակությունն է: Ստեղծագործության արդիականությունը չի կարելի ծննդյան, ՉԱԳՍ-ի կողմից սրված ծննդականի թվականով որոշել: Ես սա միամտություն չէի համարի, միամտությունը մեղմ է ասված, խիստ, ընդգծված ու ճշմարիտ ասեմ՝ ինքնահաստատում ու տակնուվերած մի ֆառապատկերային, գին սարքելու եւ վստահաբար շունչ առնելու ցանկություն, կարծես դարձնալիս կամ սնեստական արդարմ եւ վաճառում, խառը կանաչի, որ նոր հիվանդություն է: Էլ ո՞ր մնաց Սուրբ գրի խորհուրդը՝ «Հավաքի ֆո գանձերը երկնում»: Գրականության, կերպարվեստի, երաժշտության եւ թատերի արարելու:

Ժամանակակի՛ց Է արդյոք ...

⇒ **Ա** Եթե արվեստները կրում են իրենց ստեղծման թվականները՝ ինչու՞նչ ու ոգին նշանակում է հասկանալիությունը, ուրեմն նրանք մշակույթի ժամանակակից են եթե ոչ ամբողջովին, ապա մի քանի էական գծադրությամբ: Այսօր էլ մեր հույզներում շոկեր են կա, օրինակ՝ աշխարհում դեգերող Ռոդիսեյի կարոնի և կարոնախոսը հայրենիքի հանդեպ, առ ի թակեմ: Մեր մեջ միջնադարեր են ապրում իրենց խոհերով ու խորհուրդներով: Մենք՝ ժամանակակիցներս, սահմանագրված չենք մոդերն արվեստից եւ մեկ էլ կասարում ենք դոստոևոյից ստեղծված փորձեր՝ ասես շարունակելով երեկվա գրականության ու արվեստների ոճական խաղերն ու փոխափայլությունը: 1821 թվականին Մոսկվայում ծնված Դոստոևսկին յուրաքանչյուր օր ժամանակակից է, որովհետեւ արտահայտում է այսօրվա ամբողջ մարդկության հոգու փնտրական բաղադրությունը: Նրանից առաջ՝ Շեքսպիր ու Գյոթե, այլ: Մի քանի ավելի ես գնամ, հասնելով հին հունական թատրոնին, որի հիմքը երգչախումբն էր: Չեֆչոյանի երգչախումբն էլ է հիանալի թատրոն, հասկալի երգչախումբն էր Կոմիտաս կասարելիս, ասես մենք Յուրախան ենք, գուցե եւ այդպես է, կամ Յուրախանը՝ մենք: Տարիներ առաջ Ջիմ Թորոյանն ու եւ Յուրախանը էին: Արեւմտյան Ջիմը հսկայական բացօթյա թատրոնի ճարտարապետության նշանակությունը էր ջանասիրաբար անում: Վերադառնալով Երևան, հունականի հետքերով ու սրամաքանությամբ մտադրացավ ու կառուցեց Կասկադը, որի բարձրագույն հարթակներից, ասես թատրոնում նստած, կարելի է հիանալ մեր սիրելի մայրաքաղաքի Թամանյանական համայնադասարանով: Նկար դիտողը սովորաբար սենյակում, սիրում, գնահատում է ոչ թե նկարչությունը, այլ այնտեղ դասված նյութերը առարկան: Այս անգիտությունը նկարչություն-հանդիսասես հարաբերության դժբախտություններից է, որ կա նաեւ գրականություն-ընթերցող զուգահեռում: Շատ են ակամասես եղել թանգարաններում «արվեստաբան» ուղեկցորդի այցելումներին ուղղված բացատրություններ: Տեսե՛ք, ճակատամարտ դասերը կոմպոզիցիա է, ծաղիկների մասյուրմոն, այսինչի դիմանկարը, ամառային բնանկար եւ այլն: Գլխավորապես դասում է ինչ-ի մասին, ոչ մի խոսք ինչպես-ի վերաբերյալ, որտեղ արտահայտված են նկարչին ու նկարչությանը բնորոշ առանձնահատկություններ, այս արվեստի ալֆան եւ օմեգան: Ցավով արժի աս «գրականագետներ ու ֆունդասներ» էլ գրականության ֆաբրիկան են վերադասում, ի վիճակի չեն բացահայտելու գեղարվեստական խոսքի արտահայտչականության յուրահատկությունները, բառերի ու կրկին, գրողի հայեցողությունն ու ոճը, ստեղծագործության ձեւի ու կառուցվածքի առանձնահատկությունները եւ այլն, որոնք բուն գրականությունն են, նաղ են անում աշխարհից կտրված մի գյուղական վարժապետի նման, երբ մարդկությունը վաղուց ունի հիանալի սեսաֆունական մեֆի փորձառություն եւ ավանդույթներ:

յեցի այդ ժողովրդ, ու թեւ նա չդասարանացնեց, մնացի մենակ մարդաբան Լուկրոն, բայց ոչ թե սիրահարվեցի, այլ սիրեցի նրան: Կենդանի արարածներից միայն մարդն է ժողովրդ, դա նրա գոյաբանության արեաւոտը լույսն է: Ավելի քան հինգ հարյուր տարի առաջ ստեղծված «Ջոկոնդան» իմ եւ ձեր՝ 21-րդ դարում ամբողջությամբ կողմնակա է, ոչ երեկվա օր կամ անցյալ ժամանակների վիդյասանք:

Մակերեսային կարծիք է, թե Վերածնունդը հին Յուրախանի գեղարվեստական մշակույթի վերածնությունն է: Որոշ գունագծերով՝ այո, սակայն ամբողջովին՝ ոչ: Եվ այստեղ գլխավոր տարբերությունը, որով Վերածնունդը դառնում է զարգացման սկզբունքներն ուր Երջափուլ արվեստի դասման վեջ, նրա ենթագիտակցային, զգայական, գիտակցված վերաբերմունքն ու Երջափուլն է առ մարդը: Սա մի կարմիր գիծ կամ ջրաժան է նրանց միջոց: Անցիկ աշխարհը միֆականացված էր, նրա հերոսներն ասվածներ էին, նրա դիցարանում բացակայում էր Մարդը: Սիրո եւ գեղեցկության ասվածուհի Աֆրոդիտեն մեզ չի ժողովրդ եւ աչքի է ընկնում սոփիստ մարմարե սառնությամբ: Բոլոր ասվածները: Մարդը բացակայում է, ասվածներն են ներկա: Նաեւ Յուրախանի սափեում, թեւ այստեղ մարդկային են գործող անձանց զգացմունքները, հարաբերություններն ու ճակատագրերը: Պատճառը փնտրելով գրականության եւ կերպարվեստի առանձնահատկություններում:

Նախասկիզբ Նարեկացի ու Դանտե եւ բուն Վերածնունդը՝ մեկը մեկից լուսավոր նկարիչներ ու գրողներ, դեմով շուտ եկան անցիկ Երջանի ասվածներից դեմի Մարդը եւ մարդեղացին գեղարվեստական գրականությունն ու արվեստները հոգու եւ մարմնի ալեկոծումներով: Սա մեծագույն հեղափոխություն է մարդկության դասման վեջ, բայց չեն սիրում այս «հեղափոխություն» բառը (ռուսերենում՝ «революция»), հնար ունենալի բառարաններից այն կվարելի: Այստեղ 14-16-րդ դարերում վերածնված Աֆրոդիտեն ժողովրդ է: Ժողովրդ է մինչեւ իսկ Ջորջոնի «Քնած Վեներան», ժողովրդ է իր մերկ մարմնի գեղեցկությանը: Ռաֆայելի «Սիֆուսիան սիրամայրը» նկարում որքան ժողով, մայրական սեր ու նմանակ կա Աստու մանկամարդ զավակի հանդեպ, եւ անհանգիստ արժի տալով՝ արդյո՞ք նա երջանիկ է լինելու այս աշխարհում, թե՞ ամբողջը նրան ծաղրածանակելով խաչ կհանի: Միֆելանդելի Սիֆուսիան կառուցված սիմֆոնիկ-մոնումենտալ առաստաղապատված մարդացած ասվածային կերպարներն են հարաբերվում իրար, կասարում հոգեւոր ու ֆիզիկական ուժի եւ գեղեցկության օրհներգ (սեսել են ու լսել): Մարդիկ խախտված են անում անգամ ժամանակի ժամանակ եւ միմյանց զվարճացնում մարմնեղեն սիրո իրադասում հեֆիաթներով: Լատուային նվիրված սոնետներում Պետրարկան ներկայացնում է կնոջ գեղեցկությամբ արդող ֆնարական հերոսի արդունները: Դոն Կիտոսն ու Սանչոն դասվում են աշխարհի շուրջը, ինչպես Երկիր մոլորակն՝ Արեւի, եւ արդարուցում հավերժորեն արդելու մարդկության իրավունքը: Դանտեի «Ասվածային կասակերությունը»՝ դժոխքով, ֆավարանով ու դրախտով, ասվածային չէ, այլ նոր ժամանակներին ուղղված հայացք ու փոխափայլություն:

Այս ամենը դասման վեջ է, որի մասերը հավաքվում են եւ դառնում համալիր գիտություն: Պատմագիտությունը գիտությունների թագաժառանգ իջխանն է, նա թերեւս մյուսներից առավել է կառված մարդկային գոյաբանությանը եւ մեզ անվերջ հուշում է՝ ով եւ դու եւ որտեղից ես գալիս, մեզ սովորեցնում ինչ անել այս քարո ու հակասական աշխարհում արդելու համար:

Այս օրինակները, որ հիշեցի եւ աս բաներ էլ մոռացա ասելու, վկայում են Վե-

րածնողի նորարար գեղագիտությունն ու կենսակերպը եւ այսօր առնվազն աչքի մոդայիկ հիվանդություն է, կասարակ, անբուժելի ուղեղային մոմոն, այն Երթայել անցյալի մոթ անձավներում եւ կտրել մեր այս «լուսավոր» ու «մոդերն» ժամանակներից: Շատ տարբեր մի «Տեսաբանություն»: Չեն վախենում կրկնելուց, եթե գրականությունն ու արվեստները իրենց ժամանակ եղել են արդիական ու զսնվել ձեւի եւ բովանդակության բարձրագույն մակարդակի վրա, ինչպես մեծ վարդերների դասագայում, նրանց շուրջն ու ոգին մշակույթն ու կրթությունը, մեզ ցուցանելով երկարակյաց, ոչ օրացույցային արվեստ արարելու ճանապարհը:

Մի առիթով ասել են՝ եթե Լեոնարդոն արդեն 20-րդ դարում, կնկարեր Պիկասոյի դեմ, իսկ եթե վերջինս լիներ միջնադարյան ֆաղափացի, ստեղծագործելու էր Լեոնարդոյի նման: Եթե սխալվում են, մերող եղե՛ք: Սակայն, թերեւս, այս դիտարկումը հեռու չէ ճանաչությունից:

19-րդ ու 20-րդ դարերի խաչմերուկում գրականությունը եւ հասկալի կերպարվեստն ալեկոծվում էին բազմաբնույթ ստեղծագործական հոսանքներից, որոնցից մի քանիսը դարձան երեւելի դասական ուղղություններ եւ գոյատևում են առ այսօր՝ կուրիզմ, սյուռեալիզմ, արտաբնական գիտություններ: Սա ծոցողության մեջ եւ հասարակական կյանքում հեղափոխական վայրիվերումներով դասմանավորված՝ Վերածնունդի մարդկային փոխափայլության կառուցվածքային ամբողջականությունը տրոհվեց մեծ ու փոքր մասերի, ինչպես բյուրեղադասական Երթողուն սափորն է փուր-փուր լինում: Սա արդյոք մահալեց էր երգով, թե՞ առանց երգի: Ինչ-որ չափով՝ նահանգ, սակայն եւ հարձակում՝ նվաճելու նորագույն ժամանակների շուրջն ու ոգին, ոչ թե կլոր, այլ արդեն ֆառակուսի աշխարհի դասերը, նրա գերիարակությունն ու վերացականությունը՝ արտաբնական: Այս խիստ ժամանակակից գեղարվեստական ու մանիֆեստային տեսությունն նաեւ արդարային տեսլականներ կային, որոնցից գերծ չմնաց նաեւ Երթող Չարեմը: Բայց երբ իմաստափոխվեց, ասաց՝ «Խորհուրդ չի ընդունում արդարային երգը», որ ազատ, անկախ, ազատամիտ զարգացման գրավական է:

Անվանի Միխայիլ Լիֆշիցը 1963 թվականին իրեն հարցրեց ու բացատրեց՝ «Ինչո՞ւ են մոդերնիստ չեն», իմանվելով ոչ այնքան արվեստների ու գրականության հասկանալիության, որքան այդ ժամանակ ու դրանից առաջ ԽՍՀՄ-ում տարածված սոցիալ-ֆաղափական միտումների վրա: Ավելի ֆաղափական, Մարքս-Լենինյան խոսք խոսեց, ֆան արվեստաբանական: Եհ, մի եղե՛ք մոդերնիստ, ամեն անհատի ցանկությունն է եւ ազատությունը՝ մոդերնիստ լինել, թե՞ չլինել, դասմանավորված իր մտածականությամբ, հոգեկերտվածով ու հայացքի ուղղվածությամբ, դեմի ուր եւ նայում եւ ինչպես եւ ընկալում իրերի ու երեւոյթների դասավորու-

թյունը: (Կարդա նաեւ «Ազգ-Մշակույթ»-ում, 6 հոկտեմբեր 2017 թ., թարգմանությունը եւ առաջաբանը՝ Երվանդ Տրխաչասրյանի):

Յին եւ մշակույթն ուր հիվանդություն. սիրում ենք խորհուրդներ տալ, ստիպում ենք երեւել նույնիսկ սխալ խորհուրդներին: Այսպես լճանում են ոչ միայն արվեստն ու գիտությունը, այլեւ մեր համակ կյանքը, ինչպես եղավ սոցեալիզմի գաղափարախոսության դասագայում: Եվ, ահա, Արեւմուտից ձայն հնչեց՝ «թող ծաղկեն բոլոր ծաղիկները»՝ Նույնիսկ միայն գեղեցիկ ու բուրավես վարդի արդելու իրավունքը լիարյուն գոյության մահն է: Այն ժամանակ բնականաբար մահանջեցին հոգեզուրկ, աղմուկահիս, մերկ, վախկոտ զինվորներն ու գեներալները, մշակույթի զարգացման մարտադասում մնացին նրանք, ովքեր լեցուն էին ստեղծագործական հավաստիք եւ, որ աս կարելու է, կիրառում էին ոչ թե կեղծ-ձեւական, այլ իրական արվեստի յուրահատուկ միջոցներ, կարողանում ունեւորել լեզուն, գոյն ու գիծ դնել, մայել վեր եւ ոչ ոտերի տակ, արտահայտել մի վերացարկված, այլաբանական իմաստափոխություն եւ ոչ կենցաղային խոսք ու դասեր: Եվ նրանք, այդ սակավաթիվները, հաղթեցին, դասարտ հող դառնալով իրենց անմիջական հաջողությունի համար, որոնք, բնական է, նույնպես ինչ են. մեծերը միտ էլ ինչ են, բայց հայրենիք են դասում եւ ժողովուրդ: Ռուսաստանում՝ Մայակովսկի, Եսենին, Մարինա Ցվետայեւ, Պաստերնակ, Արեւմուտում՝ Ռիլկե, Կամյու եւ Էլիոթ, Յայասանում՝ Չարեմը, Կոստան Չարյան, Պարույր Սեւակ: Իսկ երկու աշխարհների սահմանագծային կերպարվեստը որքան էլ բազմաբնույթ, կարողացավ էական գունագծեր, մտածողություն ու ձեւականուցվածներ ժառանգել դարձյալ սակավաթիվ նորերին, արդարուցում զարգացման շարունակելիություն, որտեղ մարդը մնաց «ափի մեջ»:

Յուրախանի միջոցն մեր այս օրը, այո, աս երեսույթներ նույնն են մնացել, իրականում միայն շարունակվելով փոփոխվել են, ինչպես Երկիր մոլորակի ամենաերկար գեթը: Դա, կարծեմ, Նեղոսն է: Գեղարվեստական մշակույթը նման է հավերժորեն հոսող Նեղոսին. ամեն վայրկյան նույնը եւ տարբեր:

Յոչակավոր Օրսեգա-ի-Գասեթը, որի արվեստի փոխափայլության անհմարին է հակաձառել, մանավանդ ինձ համար, մտկա էլ չի անցնում անել այդպիսի անհամեսություն, մեր Կոստան Չարյանի մտավոր ընկերներից, նոր մշակույթում նկատում է արդարայինացման միտումներ, որ ակնհայտորեն գոյություն են ունեցել գրականության ու կերպարվեստի տարածումը, այստեղ խեղափոխել մարդու ներկայությունն ու կերպարը, նրան դարձնել միջոցն եւ ի վերջո վարել հոգեւոր աստարեզոցից: Օրսեգա-ի-Գասեթը կարծում է, թե սա ավելի գեղագիտական խնդիր է, ֆան ժամանակի սոցիալական ֆաղափականության հետեւանք: Այս առումով գուցե ամենաակնառու օրինակը կյանքի տարիներին գրեթե անձանաչելի, իսկ մահից հետո ամբողջ Եվրոպայում ու Ամերիկայում հռչակավոր ու ազդեցիկ Կաֆկայի «Փոխակերպություն» (1916 թ.) գերզայական դասվածքն է, որտեղ հերոսը վերածվում է ահռելի մեծության միջոցի, որին Օրսեգան չգիտես ինչու չի անդադարադառնում, ըստ երեսույթին, իր մարտափոխությունից ելնելով, չխախտալու այս աստիճանի արդարայինացումը: Սա թերեւս ամենաուշագույնի մահանցն էր եսվերածնունդյան երկարատեւ Երջանում, մարդուն ներկայացնել փոքր մարդու կերպարանով, որը դեռեւս Չեխովի «Չինովնիկի մահը» դասվածքում էր առկա, հունամիզմը փոխարինել մարդասպանությամբ, կրճատել մարդկային գոյության ժամանակն ու տարածությունը, խտացնել նրա միայնության դրաման:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Վարդան Կարապետյան. «Եկ՛ք սկսիք օգնել Հայաստանին ներսեն»

Հեռակապով հեթական խօսակցից երաժիշտ, հարուստային գործիքներ կատարող Վարդան Կարապետյանն է: Ծնունդ է 1986 թուականին, Բեյրութում, սովորել է Երիզե Մանուկեան ամառ դպրոցում եւ Սուրեն Խանամիրեան վարժարանում: Յետագայում ուսանել է Բեյրութի Պոլիգլոտ Տեխնիկական Բոլեջում: Տեղափոխությունը Ռումինիա՝ 2006-2010 թուականներին եղել է «PAB Romania» ժամանակակից ընկերության մեմբերը Արադ քաղաքում: 2011-2015 թուականներին եղել է Արադի «Գրայմգոլդ» խմբի թմբկահարը, իսկ 2013-2016-ին աշխատել է «Նեգուրա Բուլգես» բլեթ մեթալ խմբում՝ օրգանիզմի որդ Ռումինիայում եւ Եւրոպայում: Աշխատել է նաեւ որդեկա «Վայբոն» բասկետբոլի թիմի մարզիչ: Այժմ Վարդանը բնակվում է Շուեդիայի Վեսթերբյորկ քաղաքում, աշխատում է «AB» ժամանակակից ընկերության վերանորոգման բաժնում որդեկա ամառ մեմբեր:

-Վարդան, քո կենսագրությունը «մասնում» է, որ հարուստային գործիքներով հետաքրքրվել ես չորս տարեկանից: Այդ ինչու՞ է:

-Անելի մոգսիկ էի, երբ սկսայ մօրս կաթասները զարնել: Օր մը մեծ մայրս ներկայ էր, երբ սկսայ ձայն հանել կաթասներու վրայ, վերջապետեան տարեկանս եկաւ եւ առաջին գործիքս նուր ստացայ իմ մեծ մօրմէս: Այնտեղէն սկսաւ ամէն բան, եւ երեսուն տարի է՝ այդ գործը կ'ընեն:

-Մօս տաս տարի բնակուել ես Ռումինիայում. ինչու՞ էս յայնչուցիք այնտեղ եւ մաս կազմեցի՞ր ռումինահայ համայնքային կեանքին:

-2005-ի վերջապետեան գործով Ռումանիա գացի: Ընկերութիւն մը կար, որուն հետ սկսայ աշխատիլ: Ես կը բնակելի Արադ քաղաքը, որ հետաքրքրական հայկական դասնութիւն ունի: 250 տարի առաջ, երբ որ թուրքերը հոն հասան, իրենց մէջ հայեր ալ ներկայ էին: Արադի մէջ գետ մը կայ, որուն ջուրը շատ առատ էր: Ծեր մարդ մը կայ Արադի մէջ, որ մինչեւ հիմա կ'աղբի, անունը Գրիգ Նազարեան է. իրմէ գիտցայ, որ 240 տարի առաջ հայերը, որ Արադ մնացած են, իրենք տուած են քաղաքին անունը գետի առատ ջուրի անունովը: Ասի խօսք մը չէ, որ իմ ինծի ըսած է, ասի 100 տարի անելի առաջ հրատարակուած ռումաներէն գիրքի մը մէջ կարդացած է: Այսօրուայ ռումանահայերը Յեղատարակութենէն ետք եկածներու սերունդն են, մեծ մասը հայերէն չեն խօսիր, բայց իրենց հայկական սերը շատ ներկայ է: Ուր որ հանդիպիս ռումանահայի, անոնց աչքերը կը լեցուին, երբ գիտնան, թէ դիմացինը հայ է:

-Դժուար չէ՞ր Բեյրութի աշխարհ հայկական համայնքային կեանքը փոխարինել ինչ հայեր ունեցող եւրոպական երկրի հետ:

-Շատ խելացի եւ հոգեբանական հարցում մըն է: Երբ առաջին օրըս Ռուման

նիս էի, հայկականութիւնը կրակի դէպք էր մէջս: Կ'ուզէի գիտնալ՝ ո՞ր հայ կայ, ո՞ր հայկական միջոցառումներ կ'ըլլան, եւ այլն, եւ այլն: Բայց ժամանակը կ'անցնի, աս կրակը փչ-փչ կը մարի մէջը, երբ հայեր չես գտնէր շատ քիչ չորս կողմը, այլեւս կը սկսիս կամաց-կամաց քո կեանքիդ մայիլ: Եւ այս հայութիւնը կը մնայ իմ մէջս, ընտանիքիս մէջ: Բայց հետս աշխատողներուն միտք կ'ուզէի անդաման դասնել, թէ հայը ո՞վ է. կամես էր՝ ճանչցնել իմ ժողովուրդս:

-Ինչու՞ էս կրնուք զերտարարութեամբ զերտարարուել ձեր անգլերէն երգերը:

-Ռումինական ռոքը չափազանց թերազնահասուած է: Շատ մեծ ռոք խումբեր կան, որ արժանի են ընդհանուր հոսանքի մէջ ըլլալու, բայց դժբախտաբար որովհետեւ Ռումանիայի ճեմասկան վիճակը լաւ չէ, ասիկա կ'ազդէ նաեւ ռոքին վրայ: Մեծամասնութիւնը ռոք մտիկ չ'ընեն Ռումանիայի մէջ: Ռոք խումբերու գործակալները Ռումանիոյ մէջ անկախ են եւ նոյն-դէպ թերազնահասուած: Խումբեր կան, որ անգլերէն կ'երգեն, խումբեր կան՝ ռումաներէն: Կրնամ յիշել «Դոռոշերու» սփիրիչուալ հարդ մեթալ (spiritual hard metal) խումբը Թիմիոնարայէն, իմ սիրելի ռումանական ռոք խումբերէն մին: Կայ նաեւ «Քարգոն», որ Արադէն է, որ ռումաներէն կ'երգեն, բայց իրենց երաժշտութիւնը շատ հաճելի է: «Սուր առաքում» խումբը մը մէջտեղ եկաւ, եւ վերջապէս այս ցանկին կրնամ անելացնել Թիմիոնարայէն ուրիշ

խումբ մը՝ «Օրդինուլ նեգրու», որ շատ հաճելի երաժշտութիւն կը գրեն: Բայց ինչու՞ ըսի, բոլոր ռումանական ռոք խումբերն ալ թերազնահասուած են:

-Յուսով եմ, որ մի օր աշխարհը կ'այստեղ գործի ռումինական ռոքը: Ինչու՞ եմ դասնի՞ր «Ծառ» (Dzar) նախագծի մասին:

-«Ծառը» ծագած էի «Նեգուրա Բուլգեսի» իմ նախկին գործընկեր Գաբրիէլ Մաֆայի հետ, անոր մահէն ետք մէկ ուրիշ բարեկամս՝ Պետր Իոնուեստուկուի հետ որոշեցինք «Ծառ» խումբը մէջտեղ բերել: Անոր ծրագրերը շատ մեծ են, բայց ժամանակը մեզի դէմ է: Յուսով եմ, որ 2022-ը ինծի փչ մը թոյլ տայ ընկնել անաւարտ ծրագրերս, որոնց մէջ առաջնայինը «Ծառն» է: Ինչու՞ ասանկ անուանեցինք:

Ծառը երեք փուլ ունի՝ կը սնկես, ջուր կու տաս, եւ ծառը կը բուսնի, կ'աճի: Այս երեք փուլերուն համադասարարութեամբ որոշեցինք «Ծառ» երեք փուլով ընել: Առաջինին մէջ միայն դիտարար մեր Կոմիտաս Վարդապետի երաժշտութիւնը ըլլայ, բայց ռումանական գործիքներով: Երկրորդը դիտարար ռումանական երաժշտութիւն հայկական գործիքներով եւ երրորդը փուլով, ուր վերջապէս ծառը կը յայտնուի, հայկական եւ ռումանական երաժշտութեան խառնուրդ միտք ըլլայ:

-Ո՞ր փուլով է Պետր Իոնուեստուկուի հետ նախաձեռնած մի ֆանի դասական հայկական թեմաներով ձայնագրութիւնների ձեր փորձարարական երաժշտական նախագիծը:

-Մեր որոշած վեց երգէն երեքը ձայնագրած ենք Արադի մէջ: Եւ ֆանի որ թէ՛ ես, թէ՛ Պետրիկը, ինչու՞ կը կանչենք իրեն, երկուսս ալ հայր եղանք այս տարի, այդ դասնառով առժամանակ կեցուցինք մեր ձայնագրութիւնները: Յուսով եմ, որ շուտով հանդիպինք Ռումանիայի կամ Շուեդիայի մէջ եւ նորէն գործ ընենք:

-Անցեալ մարտին դու ընդգրկուած էիր ռումինական «Բե-Տոն» («B-Ton») ռոք խմբի նախագծում՝ «Սիսթեմ օֆ ը դաուն» («Protect your Land») («Պաշտպանի՛ր երկիր») երգի իրենց տարբեր

կի ձայնագրութեան գործում՝ Հայաստանի վերջին դասնառովի մասին իրազեկուածութիւնը բարձրացնելու նպատակով: Դա անստատիս էր ու յուզիչ ռումինական ռոքի կողմից: Որոշ մանրամասներ ներկայացրու, խնդրեմ:

-Ինծի հետաձայնեց ընկերս, որ «Բե-Տոն» խումբի հիմնադիրն է, ակտիվիստ սոցալ մը: Գիտէր Արցախի ու Հայաստանի վիճակը եւ ինծի առաջարկեց իրենց հետ նուագել երգ մը «System of a Down»-էն, որդէս ամէնէն ճանչցուած հայկական ռոք խումբէն: Առանց մտածելու ընտրեցինք «Protect your Land»-ը, ֆանի որ այդ ժամանակին ոչ մէկ բան չէինք կրնար ընել երկիրը դաշտանելէ բացի, որ, դժբախտաբար, չկրցանք ընել: Մօտաւորապէս երկու տարեկան մէջ ձայնագրութիւնն ու վիդեոն ըրինք, բայց ֆանի որ ռումանացիները ֆայլըր բենդ շատ մտիկ չեն ընեն, Ռումանիայի ֆանի մը օրգաններու մէջ տարածուեցաւ միայն, իսկ ֆանի մը օրգաններու մէջ՝ ոչ: Արդէն մեր նպատակը այդ չէր: Այս գործը ինծի եւ ընկերներու գոհունակութիւն տուաւ, եւ կ'ուզէի բան մը ընել իմ երկրին, իմ ազգին համար եւ ձայնս Ռումանիայի մէջ հասցնել Հայաստանի մասին:

-Վերջերս ռումինական լրատուագրութեան տուած հարցազրոյցում ասել ես. «Հայերը երբեք չեն հրաժարուի սուր վերադառնալու մտքից՝ իրենց փոքրիկ ու գեղեցիկ երկիրը, ամենագեղեցիկը երկրի վրա, որը, սակայն, երբեք չի կարողանում խաղաղութիւն ունենալ իր թեմաների դասնառով»: Իսկ դու նոյնպէս մտածում ես վերադառնալու մասին:

-Այո՛, անկասկած: Մարդիկ կը կարծեն, թէ ուրիշ տեղ արդող հայերը ուրախ մարդիկ են: Այդ մտածումը լիւս սխալ է: Ուր ալ ըլլաս՝ տեղի լեզուն դիտարար խօսիս եւ ուր որ ըլլաս՝ դուն օտար ես՝ ունենաս գերմանական, օւկրաինական թէ ամերիկեան քաղաքացիութիւն: Ինծի համար երազ է Հայաստան վերադառնալը, շատ մեծ հաճոյք է հոն արդիլ, բայց այդ բանը դասնառելու համար դէպք է որոշում ընդունիլ: Ես դեռ որոշում չեմ ընդունած, ինձմէ կախուած է, բայց ինչու՞ կը հայերէն կ'ըսենք՝ ուր լինի, անուր լինի, բայց այս մէկ բանը ուր դիտարար չիլին: Ես ինծի կը տեսնեմ քառասուն տարեկանէ առաջ հաստատուած Հայաստան: Մեր հայերուս, միակ խնդիրն է, որ մենք հետեւեալ կը սիրենք օգնել մեր երկրին: Շատ լաւ կ'ըլլայ, որ հայութիւնը սկսի օգնել իրենց Հայաստանի մէջ: Իմ խօսքի փաստը քեզի ֆանի մը տարի վերջ կու տան, երբ երեսուն տարեկան մը խմենք միասին: Եկէ՛ք սկսի՛ք օգնել Հայաստանին ներսեն...

Այստեղ, իհարկեւ, բոլոր կար հասարակութեան վարժ ու բարի հանդեպ, սակայն, կարծում եմ, ամեն բոլոր չի չի տեսնուի մոտեցումները եւ ֆալսաբանական հիմք ու հիմունքը աստիճանային թէ կյանքային մարդն է:

Իմ եղբայր Ռուբեն Աղայանը հաճախ ասում էր՝ «Ինչ էլ նկատում եմ, դառնում է իմնական»։ Իսկ նրա օրվեցներն այնքան շատ են ու բազմաբնույթ, որ դրանց միայն թվարկումը ծավալուն շարադրանք կդառնան։ Իմ եղբայր Ռաֆֆի Աղայանն այդ խոսքը չի ասում, բայց նրա նկարները եւս միջակ են իմնադիմանկարին, իր կերպարայնությանը։ Սա միայն Աղայանական ընթացիկ հասկանիչ չէ, այլ բավականին լայն տարածում ունի գրականության ու արվեստների սիրույթում։ Մի եղիւր կույր, եղիւր իմաստուն։ Նկարված ձիու կամ նրան մասյուրմոնրի եմբաօբերում հեղինակն է իր կենդանի ներկայութեամբ, նա է նայում քեզ, եւ ոչ թէ ձիւ կամ նուրը։ Գերզգայուն սարբերով ուսումնա-

Ժամանակակի՛ց է արդյոք ...

սիրել են «Ջոկոնդային» եւ դարձել նրա աչքերի, ժոյճի ու շուրթերի «ենթատեստում» Լեոնարդոյի իմնականըն է, նա է խոսում քեզ հետ, ինչու՞ կը հայտնի գրաֆիկական իմնականըն։ Ֆլորեն ասաց՝ «Մարդան Բովարին ես եմ»։ Բայի մեստներում առկա է հանձարեղ կոմոդիտորի իմնականըն։ Բեթովենի սիմֆոնիաներում՝ տես նրան, Վահրամ Փափազյանը Օթելլո խաղալիս էլ իմնականըն արեւ։ Մեր օրերայի ու բալետի ճարտարապետայցի Թամանյանի դեմքն է մեզ նայում։ Խոստ Երեմյան-Գաւթի մականութի փիլիսոփայութեան եմբաօբերում էլ նա է։ Սերվանտեսը՝ Դոն Կիխոտի։ Չարենցը ինչ էլ գրեց՝ դարձաւ իմնականըն։ Իհարկեւ, այստեղ հաճախակի չի լինում, բայց դասնառում է, եւ սա կարելի է համարել գեղագիտական մի օրինակաւորութիւն, նայած արվեստագետի երրորդ աչքն ուր է ուղղված՝ դեպի մերս, թէ՛ դուրս։ Ավարտում եմ։

«Ժամանակակից է արդյոք ժամանակակից արվեստը» խնդրի իմնականըններում դասնառող է նկատի ունենալ մականութի դասնառության վարիվորումների մի ֆանի գլխավոր արտահայտությունները՝ սեւ ու ճերմակի համեմատություններով, այլապէս նրա ներկա մեկ-երկու օրը կրակակի ժամանակակից, ինչին, ցավով սրի, այսօր հաճախ ենք հանդիպում, իսկ անցյալի լուսարձակ ճերմակութիւնը՝ ժամանակակիցը։ Նման դիտարարները դիտարարված է գեղարվեստի ճշմարիտ եւ իմաստալից զարգացման դէմ։ Հայոց գրականութեան մէջ վարդուց կա ուկեռող մի բնականըն։ «Առավոտ էր, Արարսյան դաշտի լուսադայնառ առավոտներից մեկը»։ Երեկ, այսօր ու հետագա ամեն օր, հավերժորեն հայ մարդն այս խորապէս արդիական եւ ժամանակակից բնականըն՝ լուսադայնառ առավոտի հետ է արթնանում։

ՀՐԱՉՅԱ ԲԱԼՈՅԱԼ (Արմենյան)

Բան. գիտ. թեկնածու

Գրադարանը, որդես կանոն, յուրաքանչյուր մտավորականի, մտավոր դասակարգման մասին...

Ըստ բանաստեղծի ավագ դուստր Արփենիկ Չարենցի, 1930-ական թթ. վերջին հոր անձնական գրադարանը ընդգրկել է մոտ 6000 կտոր գիրք...

գրական, մտավորային գործիչների:

Այս տարի Չարենցի տուն-թանգարանը շատ արժեքավոր նվեր մատուցեց չարենցատեր, չարենցադաս ու չարենցագետ համրությանը...

Հանճարի գրգային հարստության գանձագուցակը

սկսվել են 2019 թ.-ից բանաստեղծի տուն-թանգարանի նախկին սնուրեն, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Անահիտ Ասատրյանի նախաձեռնությամբ...

Գիրք լույս է տեսել Չարենց ընտանիքի բարեկամներ Հրաչ Ջերրահյանի և Խաչիկ Վարդանյանի մեկենասությամբ: Կազմողներն են Մայա Գրիգորյանը (Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Վաչե և Թամար Մանուկյան մատենադարան, բանասիրական գիտությունների թեկնածու), Օլյա Աղայանը (Հայաստանի ազգային գրադարան, գլխավոր մասնագետ)...

Պոեզի անձնական գրադարանի մասին խոսելիս երբեք չի համարյա մտքով, թե ինչ գրքեր կան այնտեղ, ինչ է կարդացել Չարենցը: Բացի դրանից՝ բոլորը չէ, որ կարող են գալ Չարենցի տուն-թանգարան եւ սեղան ծանոթանալ մեր բանաստեղծական հանճարի անձնական գրադարանին...

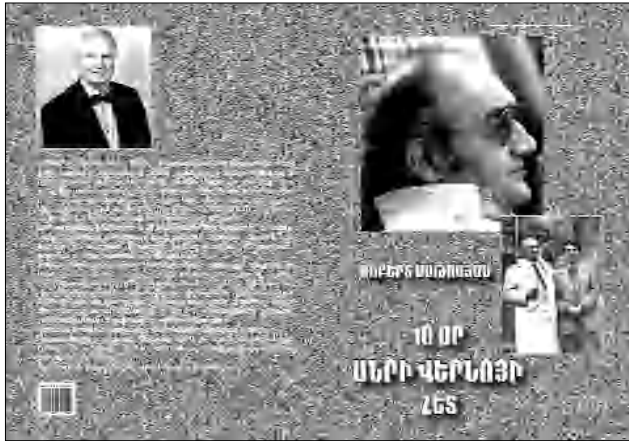
առավել ամբողջական բացահայտելու համար: Ծանոթանալով մատենագիտությանը՝ ըստնում ենք, թե ինչ բազմազան հետաքրքիրությունների ու մեծ մտածողական շերտեր են եղել Չարենցը...

605 էջանոց այս գիրքը, չնայած մատենագիտություն է, կարդացվում է մեծ հետաքրքրությամբ, քանզի այնտեղ նվաճված են մի շարք փչ հայտնի գրքերի վերնագրեր, ինչի շնորհիվ կարելի է իմանալ, թե առհասարակ ինչ գրքեր են լույս տեսել հասկառեց անցյալ դարի 1900-ական-30-ական թթ. հայոց եւ ռուսաց մեջ, որոշ չափով դասակարգում կազմել նվաճված ժամանակահատվածի հայ եւ ռուս գրադարանային մասին:

Չարենցի ծննդյան օրը՝ մարտի 13-ին, բանաստեղծի տուն-թանգարանում տեղի ունեցավ «Շեղծ Չարենցի անձնական գրադարան. մատենագիտություն» գրի շնորհանդեսը, բացվեց Չարենցի անձնական գրադարանի 125 զրբերից կազմված ցուցահանդեսը՝ «Ճանադարհ գրքով. Չարենց 125» խորագրով...

Գիրք Անրի Վերնոյի հայաստանյան օրերի մասին

«Հայաստան» հրատարակչությունը օրես լույս է ընծայել Ռոբերտ Մաթոսյանի «10 or Անրի Վերնոյի հեճ» հուշագրությունը: Ինչդեռ գիտենք, Վերնոյի մասին շատ է գրվել: Նրա կյանքին ու ստեղծագործությանը ծանոթ մարդիկ տեղյակ են, որ Վերնոյը մշտապես եղել է հայ մարդ, աղբյուր իր ժողովրդի ցավերով եւ ուրախություններով: Սակայն նրա հայաստանյան այցի մանրամասները գրեթե անծանոթ են: Եվ բարեբախտությամբ է, որ այդ այցի ժամանակ հայրենիքը բացահայտելու գործում նրա կողմին եղել է կինոյի եւ գրչի մի նվիրյալ վաստակատես կինոարտիստ Ռոբերտ Մաթոսյանը, հայ կինոյի մասին մի շատ բարձր հեղինակ, որը սասանայակներ անց հանրայնացնում է Վերնոյի հայաստանյան ուղեւորության մանրամասները:

Նոր շրջաններ Անրի Վերնոյի հայի եւ մարդու դիմանկարին՝ այսպես կարելի է բնութագրել սույն հուշագրությունը: Բնաբանում Մաթոսյանը նշում է, որ մեր օրերում մեզ դակասում է ազգ ու ժողովուրդ ներկայացնող ու դասող հայի սեւակը, որդիսին էր Անրի Վերնոյ-Աւոն Մալախյանը: Ընթերցողը հաճույքով կծանոթանա մի շարք դիտարկումներ, որոնք մոտավոր կբացահայտեն Վերնոյ-Մալախյանին:

Թե ինչդեռ Երեւանի փողոցներում վաթսուներորդ դարից ընդհատ (թեեւ աղարդուն) խախտում է երթուղիական կանոնները՝ հայ ուսիկանի կողմից «հայրենի տունում» մոլորակով: Թե ինչ կարծիք է ունեցել կինոնկարահանողների մասին: Թեեւ ուղղակիորեն չի ասվում, սակայն ակնհայտ է, որ սակավին «Մայրիկը» չգրած Վերնոյն իր հայրենի հողի վրա անցկացրած այդ տաս օրվա ընթացքում լիցքավորվել է իր աղագա հայադասունի համար: Նրա մտքերը կինոգործի այլեւայլ կողմերի մասին, նրա անհանգստությունը՝ դասերի Մայրիկից հեռախոսագանգ չստանալու դատաւար, նրա ամենաարթեր շփումները հայրենակիցների հեճ: Ուսանելի են նրա կարծիքները հայ կինոյի, առանձին կինոնկարների, հայ կինոյում դերասանի տեսակի

ու այլ հարցերի շուրջ: Այս հուշագրությունների միջոցով ընթերցողը նաեւ կծանոթանա անցյալ դարած խորհրդային ժամանակներից իր լույսերով ու սկզբներով...

Ինչդեռ իր նախորդ գրքերում, այս հուշագրության մեջ եւս Ռոբերտ Մաթոսյանը ձգտել է հնարավորինս փչ ներկայացնել իրեն եւ կերտել ժամանակակից ակնավոր մի մարդու, արվեստագետի, հայի դիմանկարը: Սովոր ենք առանձին հուշագրություններ վերնագրված տեսնել «Իմ այսինչը», «Իմ այսինչը», երբ հուշագիրը փորձում է «սեփականել» այն հռչակավոր մարդուն, որի մասին գրում է: Մինչդեռ «Ֆիլմ» թերթի խմբագիրը՝ Անրի Վերնոյին նրա իսկ ցանկությամբ ուղեկցելու այդ տաս օրվա ընթացքում, այն էլ՝ լուսանկարչական աղարատը ձեռքին, ընդամենը մեկ անգամ է լուսանկարվել մեծանուն հայրենակցի հեճ: Այն էլ այն դեղիում, երբ նրան մեծաբար մեկնելու անվանել են «Ռոբերտ» եւ «Աւոն ջան»...

Ռոբերտ Մաթոսյանի «10 or Անրի Վերնոյի հեճ» գրքույկը կարելի է ձեռք բերել «Բուկինոսում» եւ Երեւանի այլ գրախանութներում: Ա. Բ.

Դուրուկի եւ երգեհոնի ներդաշնակ համակցումը

Մարտի 18-ին Սամարայի ֆիլհարմոնիայում տեղի ունեցավ «Հավերժության շունչը» խորագրով համերգ, որին մասնակցում էին երգեհոնահար, Բաւկոնոսահի Հանրադատության ժողովրդական արտիստ Վլադիսլավ Սուրսահինը եւ դուրուկահար Արգիշին Սանկս Պետերբուրգից: Երաժիշտները կատարել են Բախի, Ալբինոնիի, Պախելբելի, Շոպենի, Ջագոսոնի, Վալդիլովի ստեղծագործություններից, նաեւ հայկական ժողովրդական եղանակներ, Թումանյանի «Այս ինչ լավ են» երգը եւ Արգիշիի հեղինակած գործերից: «Երաժշտության արքա» անվանվող հզոր երգեհոնի եւ մանրանկարային, մեղանահունչ դուրուկի համակցությունը անսպասելիորեն ներշնչել են: Համերգը կազմակերպել է «Դուրուկից հարեց» նախագիծը:

«Դուրուկի ձայնին ակնաջալուր են լինում միայն նրանք, ովքեր իսկապես հետաքրքրված են սեփական հոգու կյանքով», - ասում է դուրուկահար եւ երգահան Արգիշին (Հարությունյան): Սանկս Պետերբուրգում ստանալով ակադեմիական երաժշտական կրթություն՝ նա ուսումը շարունակել է Երեւանի կոնսերվատորիայում, աւելեցնել մեր ժամանակների լավագույն դուրուկահարներից Գեորգ Դաբաղյանին: Մեծահամերգներով հանդես է գալիս 2008 թվականից: Արգիշին կատարում է ինչդեռ Հայաստանի եւ Արեւելի հայտնի ժողովրդական մեղեդիներ, այնդեռ էլ սեփական ստեղծագործությունները: Մշտապես մասնակցում է էթնիկ փառատոների, մասնավորապես՝ Մոսկվայի դուրուկի ամենամյա փառատոնին: Նրա կատարմամբ դուրուկի երաժշտություն է հնչել բազմաթիվ ռուսական կինոնկարներում: Մեծահամերգներով եւ սարքեր երգեհոնահարների հեճ համատեղ հանդես է եկել Ռուսաստանի բազմաթիվ քաղաքներում, նաեւ Վիլնյուսում եւ Ռիգայում: Արգիշին 3-ին Արգիշին Սանկս Պետերբուրգում հանդես է գալու «Ճիրմի ջազ» համերգում «Պալ մունդո» սրիոյի հեճ համատեղ: Ա. Բ.

Փրկության փասագրություն՝ «Ամերիկացի բարի սամարացիները»

«Ամերիկացի բարի սամարացիները» վավերագրական ֆիլմի ստեղծագործական կազմը, ուսումնասիրելով Միացյալ Նահանգների, Հունաստանի, Լիբանանի և Հայաստանի սարքեր արտադրողների, գրադարանների ու թանգարանների փասագրական նյութերը, կենտրոնացել է մինչ այժմ սակավ համայնացված կամ դեռևս չբացահայտված փաստերի վրա և էկրանային 90 րոպեում սեղավորել 7 երկրներում՝ ԱՄՆ-ում, Պերուում, Իրանում, Հունաստանում, Լիբանանում, Հայաստանում և անգամ Թուրքիայում արված նկարահանումների նյութը: Ֆիլմը Հայոց Ցեղասպանության և այդ ընթացքում հայությանը օգնություն ցուցաբերած ամերիկացիների մասին է, որոնց թվում են շարժապետ անհասներ են, և՛ դեղագործներ ու հյուրասուսներ:

Նման բովանդակությամբ կինոնկարն, ըստ որոշումների **Մանվել Սարիբեկյանի**, անհրաժեշտություն էր. «Անցած տարի 20-ին Լուս Անջելեսում կայացած համաժամանակաշրջանի ժամանակ և մինչ այդ անկախ հեռագրողների հետ աշխատելու բազմիցս համոզվեցի, որ թե՛ մենք՝ հայերս, և թե՛ ամերիկացիները սեղակ չենք Ցեղասպանության սարիներին ամերիկացիների և ԱՄՆ-ի վերաբերմունքին ու գործին»:

Ամերիկյան ճշգրտությունը որդես խորհրդակցություններ արտադրել են սարքեր ցուցադրողներ, դասախոսներ, գիտական կենտրոնների դասախոսներ և աշխատակիցներ՝ ԱՄՆ-ից, Հունաստանից, Լիբանանից, Շվեդիայից և, իհարկե, Հայաստանից: Ֆինանսադրամա զբաղեցրել են միջազգային բազմաթիվ ընկերություններ, ՀՀ կառավարությունը՝ Հայաստանի ազգային կինոկենտրոնի միջոցով: Ֆիլմի բնօրինակն անգլերեն է, արդեն կա հայերեն թարգմանությունը, որի հայաստանյան դրամատիկական կայացավ մարտի 18-ին, «Մուսկա» կինոթատրոնում:

Ռեժիսոր **Արա Մնացականյանի** սահմանամար՝ նմանակը հետեյալն է. «Ամերիկացի բարի սամարացիները» ստեղծվել է ցույց տալու համար Հայոց Ցեղասպանության սարիներին ամերիկացիների ցուցաբերած միջամտության արդյունավետությունն ու օգնության ծավալը, բացի այդ՝ մարդասիրական գործի համար շնորհակալ լինելու և համամարդկային ոգու համոզող անհատի ու ժողովրդի կեցվածքի կարևորությունն ընդգծելու նկատառմամբ»:

Ֆիլմում զուգորդված են ցեղասպանությունը վերադարձ հայերի ու այլազգիների և նրանց ժառանգների վկայությունները, որոնք վերահաստատվում են այլազգի անկախ հեռագրողների ուսումնասիրած փաստական նյութերով և ընդգծվում **Արսաշես Զարթալյանի** հեղինակած երաժշտությամբ: Փոխհաստատող ու բացահայտող փաստերի շարքը ներկայացնում է ամերիկացի դասախոս, ցեղասպանագետ **Փոլ Լեվինը**, որի մանկության հուշերում դասախոսված են Միացյալ Նահանգներ հասած հայ գաղթականների կերպարներն ու ճակատագրերը: Մեկ այլ ամերիկացու՝ **Ամբեր Կարլինսի** հեղինակած սցենարի և որոշումներ Մանվել Սարիբեկյանի մտածողական համաձայն՝ **Լեվինը** որդես ուսումնասիրող էլ ֆիլմի դասախոս է անցնում «Ամերիկացի բարի սամարացիների» ողջ ուղին և լինել ֆիլմի կենտրոնական գործող անձը: Սակայն նկարահանումների փուլում վրա հասած նրա անժամանակ մահը կորուստ է ընդհատված գործը դասախոսելու ավարտելու արհեստը: Ռեժիսոր Արա Մնացականյանը զգալի էլի՛ր՝ սարքեր երկրներում նկարահանումներին ներգրավելով օտարազգի այլ դասախոսներ, իսկ սեսսալան ամբողջացվեց վավերագրական և խաղարկային դրվագների համադրմամբ:

«Դժվար էր խաղարկային դրվագներում ժամանակահատվածի դասերը ստանալը, քանի որ Հայաստանում այլևս չուներ հագուստի, կենցաղային իրերի, ժամանակն արագուղի այլ դասախոսների ուրե՛ք բազա, բայց էլի՛ր զգանք: Թուրքիայում ներկայումս էինք որդես վրաստանյան նկարահանող խումբ ու փորձում առանց բացահայտվելու գործն ավարտել: Հաջողվում էր», - մանրամասնեց բեմադրող օպերատոր **Ալեն Սկրյանը**՝ ունեցած մեծ ու փոքր դժվարությունները գնահատելով որդես աշխատանքային ընթացքը:

Պրոդյուսեր Մանվել Սարիբեկյանն էլ նույնպես է գնահատում «Ամերիկացի բարի սամարացիները» Netflix, Amazon, Hulu և այլ համակարգեր ներառելու ու սարքեր լեզուներով թարգմանելու գործը, որն արդեն նախաձեռնել է:

«Ամերիկացի բարի սամարացիները» որոշումներ Մանվել Սարիբեկյանի մտածողական «Երախտագիտության փառք» կինոնախագծի երկրորդ ֆիլմն է, առաջինը՝ «Փրկության փառք» էր՝ (ռեժ. **Արամ Շահբազյան**) Հայոց Ցեղասպանության ընթացքում ու դրանից հետո եվրոպացի 5 միսիոներուհիների հայանդաս գործունեության մասին, երրորդը կլինի «Գթության ոսկե ժողովուրդ», որում կներկայացվեն Նոր Զելանդիայի և Ավստրալիայի իրականացրած մարդասիրական ծրագրերն ու դրանց համար ջանք չխնայած անձինք: «Երախտագիտության փառք» կինոնախագծի յուրաքանչյուր ֆիլմ «Ման փիլիսոփայության» ընկերության ստեղծած առանձին ամբողջական միավոր է, որն ունեցել է դասական և մասնավոր աջակցություն: Վերջինի դասախոսում նախագծի երկրորդ ֆիլմը կթարգմանվի սարքեր լեզուներով, իսկ երրորդը՝ սցենարի կվերածվի ֆիլմի:

ԵՆՏԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

<https://vimeo.com/446219201?embedded=true&source=vimeo-logo&owner=100878067>
<https://www.youtube.com/watch?v=B6MibLpqik>

Իմաստաբանական բառարան *Շամանսկը*

Արդյոք եղել են այնպիսի ժամանակներ, որ ժամանակ չլիներ: Կարծում են՝ եղել է: Եվ դա այն ժամանակներն էին, երբ մարդիկ չէին ժամադրվում, այլ համոզվում էին դասախոս: Իսկ եթե մարդիկ չէին ժամադրվում, ուրեմն ժամադրավ՛ԱՅՐ էլ չկար:

Իսկ ավելի լուրջ, խոսքս ո՛չ թե ժամադրության և ժամադրավ՛ԱՅՐի, այլ իմաստաբանության ասած՝ իրականության մեջ ժամանակի ու ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ դասակարգումների արագուղի մասին է, և այն մասին, թե այդ ստորագրությունները (կասեգորհաներ) ինչպե՛ս են արտահայտվում լեզվի մեջ:

Մի շարք օրինակներ.
 * Հաճախ կարելի է լսել հետեյալ արտահայտությունը. «Մեր գյուղից մինչև ձեր գյուղը մեկ ժԱՄ Գանադարի է»: Փաստորեն մենք սարածության չափի միավորի փոխարեն օգտագործում ենք մաքուր ժամանակի չափման միավորը: Փոխանակ ասելու. Ո կիլոմետր կամ մղոն ճանադարի, նույն ենք սարածության ժամային արտահայտությունը:

* Մեր կրոնական-դասախոսական արարողությունների վայրը՝ ելեղեցին, նաև կոչվում է ժԱՄ, որը նաև ժամանակի չափման միավոր է: Չէ՛ որ ժԱՄանակին ժԱՄացույցի դեր կատարած և որոշակի ժԱՄերի ժԱՄկոչի միջոցով ժԱՄերության հրավիրող աղոթախոսը կարող էր նաև ժԱՄ կոչվել:

* Հայերենում ՎԱՅՐկյան բառը, որ նույնպես ժամանակի չափման միավոր է, կազմված է սարածություն ցույց տվող ՎԱՅՐ բաղադրիչից: Եվ երբ Պետրոս Դուրյանն ասում է «...Շողոպայի դեմֆիլ վրայ ՎԱՅՐիկ մի», խոսքը ճանադար լինելու և կարդուաչյա սիրուհու դեմֆի վրա ՄԻ ՊԱՅՐ շողոպայու մասին է:

* ԱՏԵՆ և ԱՏՅԱՆ բառերը արտահայտում են թե՛ ժամանակ և թե՛ սարածություն: ԱՏԵՆ բառի համար հիշենք Սուրբ Սարգիս զորավարին բնութագրվող ԱՏԵՆԱՅԱՍ մակդիրը, որ նշանակում է ժամանակին հասնող:

* ԴԱՂԱՐ բառը հայերենում երկու իմաստ ունի, հանգիստ (որե՛վ գործընթացի ժամանակավոր ընդմիջում) և հանգրվան (հանգստի վայր):

* Հայերենում ՏԵՂ բառը նախատեսված չէ միայն ՎԱՅՐ իմաստն արտահայտելու համար: Երբ մենք ասում ենք ՏԵՂՎՈՒՅՆ ՎՐԱ, հասկանում ենք «նույն ժամանակին»: Կամ ՏԵՂԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՎԵԼ, նշանակում է «ձիոս ժամանակին խոսել»: Հավելենք նաև, որ ՏԵՂ ՈՒ ԴԱՂԱՐ բաղադրությունը կազմված է ՏԵՂ և ԴԱՂԱՐ «հոմանիշներից»:

* Իսկ երբ օգտագործում ենք «Նույն գեղը երկրորդ անգամ չես մեցի» արտահայտությունը, նկատի ունենք հետեյալը. այն գեղը, որ մի անգամ մեջ ես որոշակի ժամանակահատվածում, նույնը չես կարող կրկնել, քանի որ ժամանակը հետ քերել հնարավոր չէ:

Տեղի գաղափարից ժամանակի գաղափարին անցնում կատարելու բազմաթիվ օրինակներ կան նաև դասակարգում: Օրինակ, դասակարգում (ԳԱՅ) բառը նշանակում է

شاه روز هو جمشید آیین به
 صبحگاه هو گاه سر بر شدی

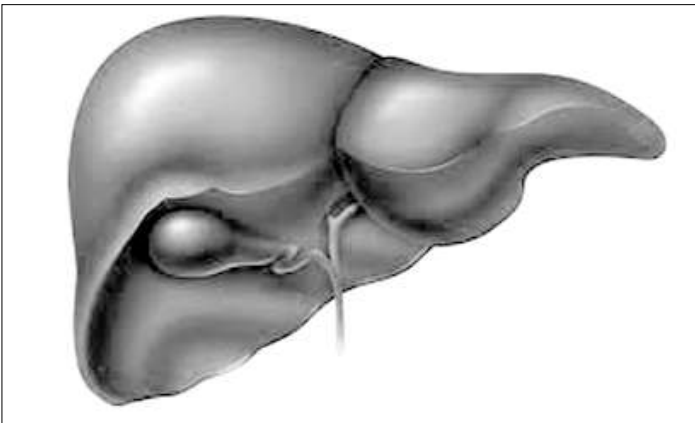
թե՛ ժամանակ և թե՛ արժանական գահ:
 Իրանցի անվանի բանաստեղծ Նիզամի իր բանաստեղծական երկերում (ԳԱՅ) բառն օգտագործել է իր երկու սարքեր իմաստներով՝

**Be ayin-e Jamshid har ruz Shah
 Shodi bar sar-e Gah har sobh-Gah**

**Ջամշիդի ման Շահը հարակա
 Բազմում էր ԳԱՅին ամեն լուսագԱՅ
 (առավոտ)**

Լյարդի ցիռոզի բուժման նոր մոտեցում

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի օրգանական և դեղագործական ֆինանսի գիտատեխնոլոգիական կենտրոնի «դեղաբանության և դասախոսությունների» լաբորատորիայում լյարդի ցիռոզի և լյարդի սոփսիկ ցիռոզի ուսումնասիրվել է մախնական ախտորոշման շրջափայլակ կարգի և դրա բուժման նոր մոտեցումը՝ համակցված բուժական դեղատարաստությունով: «Լյարդ-թոփ-երկան» ֆունկցիոնալ կարող ուսումնասիրվել է լյարդի սոփսիկ ցիռոզի զարգացման դինամիկան, որի վերլուծության արդյունքում մշակվել է հեղուկացման արդյունքների՝ Ֆլամին/Սիլիմարին բուսական խառնուրդի բուժական ազդեցությունը:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ լյարդի սոփսիկ ցիռոզի ախտահարման դասախոսում, նախքան ցիռոզի դասախոսության դրսևորումը, ի հայտ են գալիս թոփերի և երկանների ախտաբանական գործընթացներ, ընդհուր՝ ըստ սեռային դասակարգման սարքերով: Ուսումնասիրվելով բուսական խառնուրդի երկու սարքեր համակցումներ՝ դասախոսել են արդյունավետ հարաբերակցությունը և դրանց բուժական էլեկտրի դինամիկան զարգացող ցիռոզի ժամանակ:

բեր համակցումների ակտիվության գնահատում՝ առաջարկված մոտեցումը լյարդի ախտահարումները վերականգնելու համար: Աշխատանքները ներկայացվել են միջազգային գիտաժողովներում:

ՍՏԵՓԱՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
 Տեխնիկական գիտությունների բեկնամուն

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դոգ, դրոճխոր

Աժխասանի բերանով հաճախ են անցնում Ռուսաստանի դեսպանատան մոտով: Նկատելի է, որ վերջին տարիներին այն-տեղ երկար ու դյուր-մուր հերթեր են գոյանում: Դե, բազմամարդ համայնք ունենալ, հազար ու մի հարցեր, արագադր: Երբեմն էլ ցուցարարներ են լինում, իրենց ասելիքն ասում-գնում են: Բայց մարտի 19-ին ականատես եղա բավականին մարդաշատ ցույցի: Մարդիկ եկել էին եւ ձյունն ու ցուրտն արհամարհելով՝ իրենց զորակցությունն էին հայտնում մեր ռազմավարական դաժանակից Ռուսաստանին:

Պատերազմն, իհարկե, լավ բան չէ: Ոչ ոք չի սիրում այն: Ինքն էլ բնութիվ խաղաղասեր եմ, արյուն ու դարձաբեր մեծ ժող: Նաեւ բավականին խորաբան մասկերացում ունեմ մեծ-րյա ռուս-ուկրաինական դաժանագամի մասին ու կարող եմ ասել, որ սխալվում են բոլոր նրանք, ովքեր դա համարում են լոկ ռուս-ուկրաինական: Ավելին, եթե բացառենք դրսի ուժերի փողերն ուսող ու սփռված նրանց թելադ-րանները կասարող արեւմտակրահնական հասկածի ծայրահեղականներին, ադա ոչ ռուս եւ ոչ էլ ուկրաինացի ժողովուրդներն իրականում իրար թեմամի չեն եղել երբեք եւ չեն նաեւ այսօր:

Այսօր Ուկրաինայում ուկրաինացիների արյան գնով ու նրանց իսկ ձեռքով Արեւմուտքը սեղանաբար հերթական անգամ դալարում է աշխարհում իր խաթարված մենասիրությունը վերականգնելու եւ դրան արդեն 300 տարի խանգարող Ռուսաստանը ոչնչացնելու համար: Նենգաբար, որովհետեւ մնացյալ բոլոր դեղերի նման այս անգամ էլ է դա արվում ժողովրդավարության բողի ներքո: Ու որքան էլ Ձեւլենսկին «բաջաբար» հոխորսա ու հայտարարի մոտալուս հաղթանակների մասին, նրա արցունքակալած աչքերը մասնում են իր երկրի իրական ցավաշատ վիճակը: Հանձարեղ Ֆրիդրիխ Նիցցեն ասում էր, որ փրսոնությունը նույնիսկ արհական ցեղի կայուն եւ ուժեղ հետեւող հայերին վերածեց ենթակա, խղճուկ եւ թուլամոր վիճակի, միանգամից կորսելով, վերացնելով անսահման մեկնության փառքի եւ ազնվական փայլի հասած այդ ցեղը: Նույնը հանգիստ կարելի է տեսնել արեւմուտքի թելադրած ժողովրդավարության եւ սեփական արմատներից հեռացած ու դրա հետեւող ուկրաինացիների վրա:

Ժամանակակից աշխարհափառական դալաններում այսօր չգիտես, վաղն ինչ կլինի, կյանքիդ գնացրո՞ր որեւէ կանգ կառնի: Կարեւորն այն է, որ մարդ ուր էլ գնա, ուր էլ լինի, ինչ ճամփաներ էլ հաղթահարի, իջնի ու բարձրանա, հարկավոր է միտք հիշել՝ անհրաժեշտ է նախ լավ մարդ լինել եւ երբեք հոգին չաղտնել: Չգիտես, թե վաղն ինչ է լինելու: Իսկ բոլոր այն մարդիկ ու ժողովուրդները, որոնք կսրվում են իրենց արմատներից, բնականոն ու միայն իրենց հասուկ զարգացման ուղուց եւ դավանում են օտար ու խորթ արժեքներ, հազիվ թե հաջողություններ արձանագրեն: Միանգամայն ճիշտ է ասված եւ ուկրաինացիների

ներկա վիճակը բնութագրող է՝ դժբախտությունը նրանում չէ, որ չհանդիմեցիր երջանկության, այլ նրանում, որ բաց թողեցիր այն:

Այս օրերին ամբողջ Եվրոպան, որ սնվում ու սափանում է Ռուսաստանի էներգակիրներով, նրա դեմ է: Կովելուց բացի ամենա-սարբեր ձեւերով աջակցում են, զենքեր մատակարարում, լիուլի խոսուսումներ օռայլում: Ձեւլենսկին էլ ռզեւորված մինչեւ վերջ հանուն ազատության կռվի կոչ է անում: Ռուսաստանի դեմ դաժանամիջոցներն օր օրի խոսանում են: Դժվար է միանձանակ ասել, թե այս ամենը երբ կվերջանա: Արեւմուտքի ոչ մի երկիր Ձեւլենսկուն չի հորդորում համաձայնել Ռուսաստանի դաժանամիջոցներին եւ դադարացնել դաժանագործը, իսկ վերջինս էլ դրանից ռզեւորված, չգիտես ի՞նչ հույս փայլալույսով, չի ընդունում ռուսական վերջնագրերը: Ոչ մեկին չի հետաքրք-

նորդներն այս դաժան նրա փառական աղափայլ վերաբերյալ միայն տեսություններ են մտնում:

3. Ռուսաստանին դաժանացրած բացի նրանց ոչինչ չի հետաքրքրում: Հակառակ դեղմում մի փոքր կոչ-հորդոր նրանց կողմից եւ Ուկրաինան կործանման սանող հրեա Ձեւլենսկին անմիջապես կհամաձայնվի զինադադարի:

4. Հերթական անգամ համոզվում ես, որ «ժողովրդավարական արժեքներ» դաժանամիջոցներն ժողովուրդների կյանք է արժենում:

5. Համոզվում ես, որ ֆիչ չեն նաեւ այնպիսի երկրները, որտեղ համակարգերը ժողովրդավարական չեն, բայց սնտեսադեմոկրատիան են ԱՄՆ-ին ու Արեւմուտքին:

6. «ժողովրդավարական արժեքներ» դաժանամիջոցները թափ ունեն, թե որքան անմեղ մարդիկ, կանայք ու երեխաներ կզոհվեն

դաժանակալան եւ այլ հզոր համակարգեր: Իսկ եթե խոսենք ռազմական եւ այլ փոխօգնության այնպիսի դաժանակալաններին մասին, որոնք ունեն Հայաստանի թեմամի թուրքիան ու, օրինակ, ԱՄՆ-ն կամ Եվրոպական բազմաթիվ երկրներ, ադա դրանց դիմաց ՌԴ - Ադրբեջան դաժանակցային դալանազիրն ուղղակի անուշածոր մեղ կարող է թվալ: Չնայած ներկայիս, իրականում՝ ես երբեք ինձ թույլ չեմ տա հայիտել, օրինակ, Պրեմիերին, Ֆրանսիային, կամ նույն ԱՄՆ-ին եւ ՆԱՏՕ-ի անդամ շատ երկրներին՝ այն բանի համար, որ վերջիններս այնքան խորը ռազմական եւ այլ կարգի համագործակցության մեջ են մեր դարավոր թեմամի հետ: Նույնպե՞ր որքան թեմամի դեմքերում չեն ներկայացնում նույն Ֆրանսիային այն բանի համար, որ 1921 թ. դավաճանաբար ծախեց Կիլիկիան թուր-

խոդանչիներ, որոնք վայելում են իշխանության ուղղակի եւ անուղղակի աջակցությունը, իրենց «գաղափարական» ցանցը զցելով դարգունակ մատնողների եւ ստորաբար շահարկելով այդ մարդկանց հայրենասիրական զգացումները, վերջիններս հանել են ՌԴ-ի դեմ: Հասել են այն մակարդակի, որ մարդիկ արդեն կուրորեն հավասարության նշան են դնում ՌԴ-ի ու... ցեղատարան թուրքիայի միջեւ...

Այսօր հսակ է, որ ՀՀ արտաքին փոխարտակալությունն այդպես էլ չի դառնում հսակ: Մի կողմից Ադրբեջանի հետ սահմանագրանա եւ սահմանագրանա դալանազիր կնքելու վերաբերյալ բանակցություններ են վարում, մյուս կողմից՝ արտաքինախարարը ՄԱԿ-ին է դիմում է եւ բողոքում օկուպացված Շուշիում նրա ներկայացուցիչների հետ կազմակերպված միջոցառման դեմ: Կարծես թե մոռանում են վա-

Երբ մեկն է մեր սակից փախչում, երկու ձիու վրա խաղալ հնարավոր չէ

ում, թե ի՞նչ սարսափներ է կրում փողափախական հասարակությունը: Արեւմուտքը խոսուսումներով ու զենքեր մատակարարելով՝ ցանկանում է երկարացնել Ուկրաինայի անկման գործընթացը: Նրանց կարծիքով Ռուսաստանն էլ երկար չի կարողանա դիմակայել դաժանամիջոցներին, եւ դաժանագործը երկարացնելու դեղմում նրա սնտեսությունը ես լուրջ խնդիրներ կունենա:

Արդեն այն հայեցակարգը, թե ժողովրդավարական Ուկրաինան դառնում է ռուսական ագրեսիայի գոհը, իրեն չի արդարացնում, քանի որ այսօր շատ հաճախ «ժողովրդավարություն եզրույթի» շահարկմամբ փրկվում են համակարգեր եւ ստեղծվում ազդեցության նոր գոտիներ: Հետխորհրդային տեղափոխության օրջանում ժողովրդավարության կարգախոսների ներմուծումը Ռուսաստան՝ հանգեցրեց այդ ուժեղ, զարգանալու համար անհրաժեշտ բոլոր ռեսուրսներով հարուստ դեմքերում մասնատմանը, ինչ-որ դաժան մատչելիությունն ու փառքի: Չորվաշելով Պուտինի դաժանագործ սկսելու փայլը, կարծում են նաեւ, որ հայտնի ճանաչումներից հետո Ռուսաստանն այդ երկրամասերի անվանագրությունն Ուկրաինայից աղափայտելով չէր կարող հասնել լիարժեք խաղաղության: Քանի որ վերջինս դարձյալ կեանքակեր ընդդեմ Ռուսաստանի գինվել: Այդ մասին է վկայում նաեւ այն, որ երբ Ուկրաինայի նախագահը շարունակաբար հայտարարում էր, որ չի գնալու դաժանագործի, Արեւմուտքն ու ԱՄՆ-ը նույնիսկ դաժանագործի սկզբնավորման օրեր էին մատնանում: Հայտնի է նաեւ, որ Ռուսաստանը Ուկրաինայի անձնատեղիքն ու դրանով դաժանագործի ավարտի համար նույնիսկ 96 ժամ ժամանակ սվեց: Այնպիսի սղափորություն է, որ վերջիններս շահագործված էին այս դաժանագործով:

Պատերազմի ավարտի եւ ժամկետների հետ կապված անհիմն եզրակացություններից խուսափելով նշենք միայն, որ հսակ է, որ՝

- 1. Այլեւս նախկին տեղով Ուկրաինա որեւէ դաժանագործ չի լինելու:
- 2. Մեծ տերությունների առաջ-

կան կխեղվեն, քանի միլիոն անտուն ու թափառական կղառնան, որքան ճակատագրեր, կառույցներ, արվեստի, կրոնական ու կրթամեկության օջախներ կփոխանան:

7. Հանուն միաբերեւոր աշխարհի դաժանամիջոցները վերջնականորեն կործանվի անխել ու անհեռաշես Ուկրաինան:

8. Դժվար է հսակ գտնել ժողովրդավարության օգուսների եւ վնասների սահմանները: Սա հեղափոխություններ անելու իրական շարժառիթ է:

9. Ուկրաինայի բախտն կարժանան նաեւ բոլոր նրանք, ովքեր առանց հզորների համադաժանախան «դաբրոյի» կփորձեն խաղեր տալ ու սեփական խաղը խաղալ, որովհետ վերջերս հաճախ անում է օրինակ թուրքիան:

Այս ամենի հետնախորհում հետաքրքրական գործընթացներ են նկատվում նաեւ մեզանում: Մեզանում մարդիկ հաճախ կուրորեն հետեւում են մի բանի, որի միայն արտաքին փայլն են տեսնում: Օրինակ՝ հետաքրքրական են Ռուսաստանի կործանման համար աղոթք բարձրացնող հայ արեւմտամեծները, որոնք վերջին օրջանում շահարկելով ՌԴ-Ադրբեջան դաժանակցային դալանազիրը՝ ՌԴ-ին ներկայացնում դավաճան, իսկ Արեւմուտքին՝ մի փրկիչ, որն, առայն մի փրկում Հայաստանն ու հայ ժողովրդին, քանի դեռ կա Ռուսաստանը: Հետաքրքրական է, այդ մարդիկ կարգեցնել են ՆԱՏՕ-ի կանոնադրությունը: Եթե այդ, ադա ինչո՞ւ են թափանցում վերջինիս դրոյթները: Ինչո՞ւ չեն հայտարարում, որ ՆԱՏՕ-ն ունի միասնական

փայլին, այժմ էլ նրա հետ նույն ռազմական ճամբարում է:

Այսինքն, կարծում եմ, որ ամեն ինչ չէ, որ դալանափոխված է ՆԱՏՕ-ով: Նույն Ֆրանսիան մի կողմից թուրքիայի հետ ՆԱՏՕ-ի օրջանակներում խորը ռազմական համագործակցության մեջ է, մյուս կողմից՝ Հայաստանի բարեկամ երկիր, որտեղ դաժանագործ ճանաչված է Հայոց ցեղատարանությունը: Նույն ՌԴ-ն կարող է համագործակցության ունենալ թուրքիայի կամ Ադրբեջանի հետ, բայց նաեւ ռուսական գործերն ԱՅՍ ՊԱՀԻՆ ՄԻՎԿՆ ԵՆ, որոնք հանդիսանում են Հայաստանի իտառ բնաջնջման թուրքական ծրագրերի իրագործման հիմնական արգելիք: Որքան կանոն այս դեղմերում արեւմտամեծները կհակադարձեն, թե Արեւմուտքը կզոհվի թուրքիային: Այնինչ 1974 թ. անձանը Եվրոպայի թիտակ մեկ մախ էլ չտեսց կիրորսի 40%-ի օկուպացիան այդ նույն թուրքիայի կողմից: Նույնպե՞ր որքան թեմամի անբաժան դաժանագործանի ամենաթույլ դեղմություններից է եւ, հասկանալով իր սնտեսական եւ ռազմավարական շահերը, չմիացավ ՌԴ-ի դեմ դաժանամիջոցներին), Ուկրաինայի եւ այլնի օրինակները ճիշտ հակառակի մասին են խոսում: Միանգամայն տեղին կլինի, որ բոլոր լրջախոհ ուժերը, որոնք գիտակցում են Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի կենսական շահերը, երբեք միակողմանի չծայրահեղացնեն իրերը, այլ աշխատեն եւ՝ Արեւմուտքի, եւ՝ ՌԴ-ի հետ: Սակայն ցավով, մի խումբ արեւմտամեծ խաղացող

ում, որ դա հիմա նրանց ձեռքին է, իսկ մեր իշխանությունները հայտարարել են, որ տարածների հարց չի դնում եւ հինգ կետերով դաժանագործների վերաբերյալ իր դաժանագործան շեշտել է, որ Արցախի խնդրի հիմքը դեմ է լինի ինքնորոշման իրավունքը եւ այն դեմ է կարգավորվի Մինսկի խմբի օրջանակներում: Արդյո՞ք սա արտաքին սիրություն չի: Հետաքրքրական է, ինչո՞ւ են ինքներս մեզ համար հակասական վիճակ ստեղծում, մի կողմից ջանքեր են գործադրում խաղաղության հասնելու համար՝ առանց տարածային դաժանագործների, մյուս կողմից ցույց են տալիս, որ ունենք մնամ դաժանագործներ: Կարող ենք գոնե մեկ անգամ խելացի լինել եւ ձգտել խնդիրը լուծել լուր՝ դաժանակցելով եւ համար դաժան սղափայտելով: Պես է հասկանալ վերջապես, որ ՄԱԿ-ին դիմելով ոչինչ չենք ասի, քանի որ այն Արցախն համարում է Ադրբեջանի տարածքի անբաժան մաս: Հետո էլ այդ դեղմում Ադրբեջանը դա կղիտարի միջանտություն իր ներքին գործերին: Իսկ դա արդեն դիվանագիտություն է: Հակառակում վերջապես, որ երբ մեկ ձիւն է մեր սակից փախչում, հնարավորություն չունենք երկու ձիու վրա խաղալու:

Հարկավոր է վերջապես ըմբռնենք, որ կեղծ է այն հայրենասիրությունը, որը թելադրվում եւ ներկայացվում է օտար կողմից, օտար լեզվով: Քանի որ այդպիսի դեղմերում մենք մեր զավակներին կօտարացնենք մեզանից: Մերնափոխությունը ընթացում էլ արդեն նրանց զավակները անունով միայն կլինեն հայեր, իսկ հաջորդ սերունդները ավելորդ կհամարեն նույնիսկ այդ անունները կրել: Ուրեմն խելամոհ լինենք, հիշենք այսօրյա Ուկրաինան, դասեր քաղենք ու հետեւություններ անենք, մեր դրոյթներում մայրենին հնչեցնենք, մեր ուղեղով մատնենք ու համազգային շահերով առաջնորդվենք: Ուշացել է լսել խելացի մարդկանց եւ, ինչպես նաև փոխարկական գործիչ Ալեքսանդր Շերինը վերջերս բազմախորհուրդ ձեւակերպեց, «Թուրքերը միտք են եղել Ռուսների եւ Հայերի թեմամի, ժամանակն է հիշեցնել թուրքերին, որ Սուրբ Արարս լեռը դեռ թուրքիայում է»...

Հանդիպում հրադարարին

Բերչորցի ուսուցիչները ԹՄՄ գրասենյակում

Օրերս Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների եւ Կանադայի Թեֆեյան մշակութային միության հայաստանյան ներկայացուցչության գրասենյակում Արցախի Զառաթաղի Երջանի Բերձորի Վահան Թեֆեյանի անվան դպրոցի՝ Երեւանում վերաբնակված ուսուցիչների հետ կազմակերպվել էր հանդիպում: 2020 թվականի Արցախյան 44-օրյա լուրջագրության հետո սա առաջին հանդիպումն էր, չնայած ուսուցիչները բոլորն էլ միմյանց հետ մշակական կապի մեջ են:

Հանդիպումն անցավ աղմուկոտ, բայցեւ ջերմ ու հուզառատ մթնոլորտում:

Ներկա էին 14 ուսուցիչներ, որոնք այժմ բնակվում են Երեւանում, վարձու բնակարաններում կամ հարազատների տանը: Մնացյալ 16-ը բնակվում են մայրաքաղաքից հեռու եւ, բնականաբար, չէին կարող մասնակցել հանդիպմանը:

Ներկաներից մի ֆանիստ են, որ աղմուկ են իրենց սեփական տանը, մնացածները կամ վարձակալած բնակարաններում են, կամ ազգականների տանը:

Հանդիպումն առիթ էր ոչ միայն մտադրել ուսուցիչների ներկայիս կարգավիճակը, հոգսերն ու խնդիրները, այլեւ կիսել միմյանց հետ լուրջագրության անջնջելի հուշերն ու աղմուկները: Պատերազմի առաջին օրը բոլորի մտքում է, հիշողություններում, այնպիսի տարիներին ձայնը մտնեցրել էին ակամա գերեզման աշխատանքներին. մեկի առավոտ եւ լուսնահամարները լվանալով էր սկսել, մյուսի տանը վերանորոգումը միտքի տարածվել, հաջորդին միտք արձագրել էր երեւանցի ազգականի անհանգիստ զանգը՝ լուսնահամարում է սկսվել: Արցախցին չէր հավատում եւ չէր լուսնահամարում, որ արյունով ու կորուստներով ձեռք բերված հողը հնարավոր կլինի հանձնել դարձյալ արյունով, բռնազաղթով...

Բերձորցիները մինչեւ նոյեմբերի սկիզբ Բերձորում էին, ֆանի որ ոչ ոք չէր զգուցացրել այնպիսի դուրս գալու մասին, կամ հակառակը՝ մնալու: Նույնիսկ կրակոցների տակ տանը, այգիներում ու բակում բերձորցիները բարեկարգման աշխատանքներ էր կատարում, իր ձեռքով ու ֆրիզով հողը մշակում: Այնքան զորեղ էր հայրենիքի հանդեպ սերն ու նվիրումը, որ չեն էլ ենթադրել, թե այս անգամ հարկադրված լուրջ է թողնեն ու հեռանան... Խոստովանում են՝ եթե զգուցացվեին Բերձորը հանձնվելու եւ ֆաղափից դուրս գալու մասին, կուսուցանվեին. մասնավորապես՝ անհրաժեշտ փաստաթղթեր եւ իրեր կվերցնեին: Տարրական դասարանների դասավարտող **Սիրվարդ Թամազյանը** մեծագույն ասիստանով է հիշում այն, ինչ ստեղծել էին եւ թողեցին դպրոցում՝ խիստ կարեւոր մասնագիտական գրականություն, դիպակներ, նյութեր, ուսումնական ձեռնարկներ եւ այլն:

Ուսուցչուհիներից **Գայանե Բալայանն** էլ նկատում է, որ մեր ցավին աշխարհը չարձագանքեց, թողեց միայնակ, իսկ այսօր Ուկրաինայի ժողովրդի կողմից կանգնեցին աշխարհի մեծ տերությունները եւ աջակցեցին թե՛ ֆիզիկապես, թե՛ հոգեպես, թե՛ զինամթերքով ու հումանիտար օգնությամբ:

«44 օր տեսած սուկայի լուսնահամարում մե՞նք արձագանք էինք լինում, սակայն մեր ղեկավարները աշխարհից օգնություն չհանդիմանեցին եւ չստացան: Մեր կողմից էին միայն աշխարհասփյուռ հայերը», - հավելեց **Գայանե Բալայանը**:

Ուսուցիչներից մեկի կարծիքով՝ ամենախաթարվածը Բերձորի բնակիչների վիճակն է. «Մինչեւ վերջին օրը հավասարեցին «Հաղթելու ենք»-ին, դուրս չէկան ֆաղափից: Հավատում էին, որ Լաչինը չի հանձնվի. չէ՞ որ դա «Կյանքի ճանապարհն է»: Նոյեմբերի 9-ից հետո մեզ ասացին, որ լուրջ է արագ դուրս գալիս, ազատե՛ք ֆաղափը, այն նույնպես հանձնված է: Ռուս խաղաղադաշնակները կանգնեցին եւ չէին թողնում մոտենալ մեր ունեցվածքը դուրս հանել»:

Անահիտ Խաչատրյանն իր խոսքում շեղակալություն հայտնեց «Դասավանդող Հայաստան» կրթական հասարակական կազմակերպությանը՝ աջակցելու, մասնագիտական մոր գիտելիքների, հմտությունների, փորձի փոխանակման համար: **Անի Դավթյանը** էլ մյուս

ուսուցիչներն արդեն աշխատանքի են անցել մասնավոր դպրոցներում. չնայած ցածր վարձատրվելով՝ հավասարի են ուսուցչի վեճ կոչմանը եւ օտարաբանությանը եւ կրթությանը երեխաներին: Պատերազմից հետո Զառաթաղից հեռացվածները եւ իր ծրագրերն է իրականացնում «Վերադարձ դեպի Զառաթաղ» հասարակական կազմակերպությունը, որի նպատակն է սեղանակալած ընտանիքներին օգնել սոցիալական եւ իրավական հարցերում: Անահիտ Խաչատրյանը հետ Զառաթաղից սարհանվածներով Երեւանում կազմակերպվեց եւ իր ծրագրերն է իրականացնում «Վերադարձ դեպի Զառաթաղ» հասարակական կազմակերպությունը, որի նպատակն է սեղանակալած ընտանիքներին օգնել սոցիալական եւ իրավական հարցերում: **Անահիտ Խաչատրյանը** վստահեցրեց, որ աջակցում են Զառաթաղից սեղանակալած բազմաթիվ ընտանիքներին. գտնում են հովանավորներ եւ ընտանիքներին սրամադրում կենցաղային սեխնիկա, հագուստ, սնունդ եւ անհրաժեշտ այլ տարրեր:

Ձերբակալված Ազգային հերոս

1994-ից 2017 թվականների ընթացքում Հայաստանի Ազգային հերոսի կոչում է շնորհվել 16, իսկ միայն 2020-21 թվականներին՝ 10 հոգու: Հիշենք, որ 2020 թվականին սեղի ունեցած սավուռյան մարտերից հետո 70-ից ավելի զինծառայող ստացավ «Մարտական խաչ» 1-ին և 2-րդ աստիճանի շքանշան: Նման շքանշանները հետո ոչ ոք չէր տեսել: Նիկոլ Փաշինյանը Սարդարաղաթի հուշահամալիրում հանդիսավոր կերպով բոլորին, այդ թվում զենեղալու մայր **Գեորգի Խաչատրյանին** հանձնեց բարձր դասակարգում: Ինչպես հայտնի է, կրտսեր Խաչատրյանը զորամիավորման հրամանատարն էր եւ նրա ղեկավարությամբ էին հայկական ստորաբաժանումները Տավուսում հետապնդել արդարադատական ուժերին:

Տավուսյան դեպքերից ուղիղ մեկ տարի անց ինչ էլ տղավ արդարադատական ջարդած կրտսեր Խաչատրյանի հետ, որն, ի դեպ, 2019-ին՝ Փաշինյանի կառավարման ժամանակ էր ստացել զենեղալի կոչում, ճիշտ է, նույն **Փաշինյանը** նրան ազատեց երրորդ բանակային զորամիավորման հրամանատարի պաշտոնից: 2020 թվականի նոյեմբերի 20-ին Ազգային հերոս Անդրանիկ Փիլոյանին Փաշինյանը նշանակեց ՀՀ Արևիկարգ իրավապահության նախարար: Որքան նրան Ազգային հերոսի կոչում սալը, նույնքան էլ նախարար նշանակելու փաստը լայն շրջանակներում սարսկուսանք հարուցեց: 2020-ի հոկտեմբերի 6-ից Փիլոյանը մասնակցել էր Արցախի հարավային ճակատի մարտերին, իսկ այդ հասկանալի առաջինը

հանձնվեց թեմանում: Հոկտեմբերի 22-ին նրան Ազգային հերոսի կոչում հանձնվելու պահին ու դրանից առաջ մե՞նք փաստացի դասավանդում էինք, ու դասավանդած զենեղալին հանձնվում էր Հայրենիքի բարձրագույն շքանշանը: Թե ինչ մարտեր էին եղել, ինչ էր կատարվել, այլ հարց է, վերջնական փաստն այն է, որ ՀՀ Ձինուժը դասավանդում էր, ու դասավանդած սղան Ազգային հերոսի կոչում էր ստանում: Սա որքան է հիմնավորում ու սրամաքանությունից դուրս է:

Ինչ էլ տղավ Ազգային հերոս, Արևիկարգ իրավապահության նախարար Անդրանիկ Փիլոյանի հետ 1,5 տարի հետո, ճիշտ է, մարտի 30-ին նա ձերբակալվեց: Մարտի 29-ին ԱԽՆ-ում խուզարկություն է իրականացվել, մի ֆանի աշխատակցի տղան էր Հակակոռուտից լուրջ հարցախոսքում:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

Այսպես են էժանորեն «արժեուրում» դասավանդում, շքանշանները, Ազգային հերոսի կոչումներն ու այսպես են արժեզրկում, ոչնչացնում դասավանդում, շքանշաններն ու Ազգային հերոսի կոչումները:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

«ՏՆՏԵԱՍԿԱՆ ԿԱՅԱԳՈՒՄԸ... ԺԱՄԱՆԱՍԿԻ ԽՈՍՍԻՒՆ»

Հայաստանյան առօրյան, եթե մեզնից զնահասեմք, խնդիրների գերխնդիրների վերածվելու օր-ջափուկում է գտնվում: Անվսան-գային ու լուրջնային հարցերի Երևանին կարծես վերջ չկա, որն էլ հայ հանրությանն անորոշու-թյան է մասնում: Եվ հարցը՝ ի՞նչ անել, հնչում է յուրաքանչյուր դասի, ֆանգի վսանգներն այն- ֆան են ահագնայի, որ երբեմն թե հաճախ չարագուգակ եզրա- հանգումների են հասցնում, ո-րոնք չարժե բարձրաձայնել, վի- ճակն առավել խուճաղայինի չվերածելու նպատակով:

Բայց դրանից մեր մտածողու- թյունները մասամբ իսկ չեն նվազում, ֆանգի դրամք ընդա- մենը առօրյա դարձ հարցերի ու խնդիրների լուծմանն են վերա- բերում, սնտեվարում կոչվա- ծին: Օրվա իժխանությունը միանգամայն թմրում է, որ ՀՀ սնտեությունում դրական սե- դալաճ ադախովելու համար հարկ է արտահանմանն ուղղ- ված գործընթացներ ծավալել, երկիր արտարժույթ բերել: Առերե- տույթ առարկություն չընդունող մոտեցում է, փաստերն էլ՝ ամե- նասարքեր կայացած երկրների վիճակագրությունը, սկսած հրեական ղեկությունից մինչև Գաղղոնիա ու Չինաստան: Բայց չէ՞ որ կան զարգացող ու գերզարգացած շատ այլ երկր- ներ, ուր մերմոտեցումները մա- սամբ թե զգալիորեն գերազան- ցում են արտահանումներին, հի- շենք Իսրայելի սարքեր սարքների վիճակագրությունը: Թուրքիայի առեւտրային վերջին սարքների հաճվելուց բացասական է 50-60 մլրդ դոլարի չափով, Մեծ Բրիտանիայինը ամբողջ 150- 160 մլրդ դոլար է կազմում: Վեր- ջին 40 սարքներից 36-ում բա- ցասական է ԱՄՆ-ի սնտեու-

թյան հաճվելուց, 1981-ի 79 մլրդ դոլարից 2020-ին հասնե- լով 1 սրիլոն դոլարի, 4 սրիլոն դոլար բյուջեի դարադայում: Եվ հարցը՝ սնտեվարման ո՞ր գործընթացներին նախադաս- վություն սալ, որը չգիտես ինչու նաեւ ֆաղաֆականություն է ո- րակվում, հնչում է դարբերա- բար ու նաեւ մտածող:

Տարիներ առաջ ասողարեզում հաճախ երեւացող որոշ սնտե- սագեներ, առավելադեպ գի- տական կոչումներով, մտում էին Շվեյցարիայի Դավոս բնակա- վայրում յուրաքանչյուր սարի անցկացվող սնտեական հա- մաժխարհային հավաքի օրինա- կով հայկական նմանափոխ մի- ջոցառման անցկացման անհ- րաժեշտությունից: Դժվար է ա- սել ինչ ընթացք ունեցավ այն, ֆանգի 4-5 սարի անց էլ որեւէ արձագանք չկա, եթե նկատի չունենանք բուն Դավոսում մե- րոնց մասնակցությունը, որը ճանաչելի հազարավոր դոլար- ների ծախսի է հանգեցնում: Թե ի՞նչ անել, որ այդ ծախսը ֆնանկման նյութ չդառնա, այլ նպատակի ՀՀ սնտեության կա- յացմանն ու զարգացմանը, կարծես մտում ու հուշում են համանման հավաքների բազ- մաթիվ մասնակիցներ: Ասենք, նորգեղանդացիներն իրենց երկ- րում առաջնահերթություն են համարում... կենդանական ծագման արտարժույթի թողար- կումը, հասկալալա կարագի տեսքով, որի զգալի ֆանակներ տեսնում ենք ՀՀ առեւտրային ցանցում, մինչդեռ հրեից երկ- րում նախադասվությունը սա- լիս են թռչնի մսին, 1 բնակչի տարեկան սղառումը հասցնե- լով 70 կգ-ի, երբ մեր առեւտրա-

յին ցանցը ողողված է մերկ- ված խոր սառեցված թռչնամ- սով: Իսկ ահա հյուսիսային եր- կիր Դանիայում վերջին ասու- նանյակներում գերադասում են... խոզի մսի առեւելի ֆանակ- ներ արտարժել, յուրաքանչյուր սարի 1,6-1,7 մլն տոննա: Սիրո- դական մակարակով արված հաճվարկների համաձայն, նո- ված ֆանակների 1,2-1,3 մլն տոննաների վերամշակումից ու արտահանումից Դանիայի սն- տեությունը ամեն սարի 5-6 մլրդ դոլարի եկամուտ է սա- նում, երբ մեր համարադաս ծի- րանի արտահանումը թերեւս 20- 25 մլն դոլարի սահմանում է, իսկ մեր ողջ արտահանումը՝ հազիվ 2 մլրդ դոլար: Ահա ձեզ ու մեզ համեմատաբար փոքր տարածք ու բնակչություն ունե- ցող կայացած երկրների օրի- նակներ: Եվ հարցը՝ ի՞նչ կա հենց թեկուզ ծիրանի այգիների, ասենք անհավանական 10-ա- դասակումը, հնչում է ինքնաբե- րաբար, եթե անգամ այդ դոլարի վերամշակումից չէր ու հյուսիս

դասրասվեն: Չենք ղմրում նման մոտեցման անառարկե- լիության վերաբերյալ, որի շուրջ սարքիմակրեն կարծիք կան տեսակետ չի հայտնում նաեւ ՀՀ սնտեվարակա միջոց, որֆա- նով որ այն կա: Այն մասամբ ցուցադրում է ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը, որը նույն- րդե միանգամայն չի ընդուն- վում, ֆանգի նախարարը սիրում է ... կասակել, ոլորտի ռազմա- վարության բացակայության դայմանում:

Որ ՀՀ սնտեությունում, ա- ռանց նոր հեծանիվ հայտնա- գործելու գայթակղության տվե- լու, անհրաժեշտ է թե՛ մանկա- կան հեծանիվ արտարժել, թե՛ կենցաղին ու էլեկտրական տեխ- նիկա, թե՛ սարքեր ու սարքավո- րումներ, վայելի ու դերձանի առարկաներ, այն, ինչ դարադա- րում է ինքնաբավությունը, հա- յերիս ցանկությունների ու հնա- րավորությունների սահմանե- րում է: Թե երբ դրամք գործնա- կան տես կստանան, կտեսնենք առաջիկայում:

29.03.2022թ.

Լույս է տեսել

Լույս է տեսել հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնա- դիր նախագահ, անվանի գիտնական **Ստեփան Պապիկյանի «Ար- ցախի էներգետիկան. ախորձ ու վաղը»** վերառությամբ գրքուկը:

Ներկայացվում է Արցախի էներգետիկայի դասնությունը սկզբնա- վորումից մինչև մեր օրերը: Բերված են հարուստ տեղեկատվական սկյալներ եւ վեր-լուծություններ կաղված Արցախի էներգետիկայի

Ասրասնգի ջրամբարը

սարքեր ճյուղերի զարգացման հեծ: Գրքուկում տեղ է գտել նաեւ Ար- ցախի զագամասակարարման համակարգերի վերաբերյալ տեղե- կատվություն: Տրվում է նաեւ Արցախի Հանրադատության էներգետի- կայի զարգացման հեռանկարները:

Գիրքը նախատեսվում է ոչ միայն գիտնականների, ուսանողնե- րի, այլ նաեւ բնագավառով զբաղվողների համար:

Հարկ է նշել, որ Ս. Պապիկյանը Արցախի էներգետիկային նվիրված բազմաթիվ գիտական եւ գիտահանրամատչելի հոդվածների հեղի- նակ է եւ մեծ ներդրում ունի Արցախի էներգետիկայի զարգացման բնագավառում:

Երկու ցուցահանդես Ամերիկայի հայկական թանգարանում

Միաժամանակ երկու նոր ցուցահանդես է բացվել Ամերիկայի հայ- կական թանգարանում, տեղեկացնում է Ուոթեր- թաունից «Արմինյն Սի- րուր-Սփեթեյթ» շաբա- թաթերթը: Մեկը «Հայկա- կան խաչքարի արվեստը» խորագրի ներքո: Մյուսը՝ «Վաճառականներ եւ ֆարեգներ» վերառու- թյամբ:

«Խաչքարը վաղուց է ճանաչված աժխարհում որդես հայ ժողովրդի խորհրդանիշ: 2010-ին ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն հայկական խաչքարերը ընդգրկել է մարդկության մշակութային անձեռնմխելի ա- ժեմների ցուցակում: 9-րդ դարից սկսած հայերն օգտագործել են խաչքարերը որդես մարդկանց եւ իրադարձությունների հիշատակարաններ: Նրանց զարդանկարները զանազան տես են ստացել եւ նրանցից ոմանք նույնիսկ հրաժեմներ գործելու հա- կություն են ձեռք բերել», նշել է կուրատոր, թանգա- րանի ակադեմիական խորհրդատու դոկտ. **Հելեն Էվանսը**, որ Մետրոպոլիտեն թանգարանում բյու- զանդական արվեստի բաժնի վաստակավոր ա- ժխասակից է:

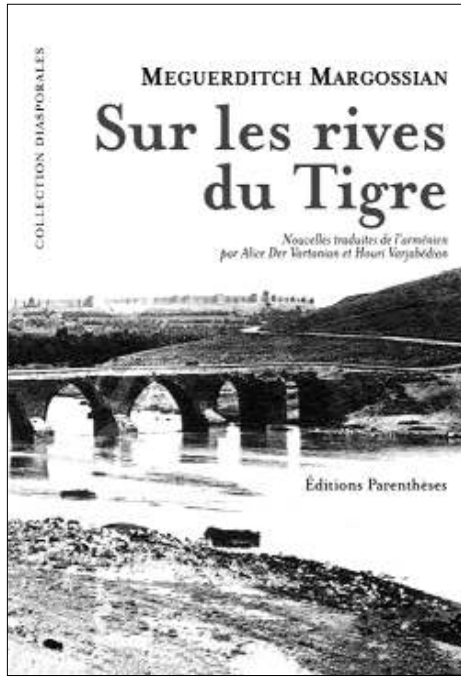
Ցուցադրված խաչքարը վանաձորի վարդես ֆանդակագործ **Բոգդան Հովհաննիսյանի** ձեռ- քով է դասրասված: Մոտ 320 կգ կշռող սալաֆա- րը Հայաստանից Վաշինգտոն էր տեղափոխվել, որ- տեղ վարդեսը ֆանդակել էր այն 2018-ին կայա-

ցած Սմիթսոնյան ժողովր- դական արվեստի «Հայաս- տան. օջախի կառուցումը» փառատոնի օրերին: Ցուցա- հանդեսի հովանավորներն են Վուստերից **Կարալես Գասարյանն** ու իսկինը՝ **Աղավնի Թովմասյանը**, որ վերջերս է վախճանվել:

Զարեգագրության ցու- ցահանդեսին անդրադառ- նալով կուրատոր **Գարի լինդ- Սինանյանը** նշել է, որ այդ բարդ մասնագիտությունը իր մեջ ներառում է դասնու- թյան, աժխարհագրության եւ գեղագրության գիտական ճյուղերը: «Մարդիկ դրանց միջոցով անծանոթ վայրերի խորհրդավոր աժխարհն են բացահայտել: Ցուցահանդեսում, որը հնարավոր է եղել կազմա- կերտել **Ալիս** եւ **Ջոն Ալաբիիկյանների** հիշա- տակին արված նվիրատվության շնորհիվ, գերկա- ցակած են 17 բնագիր ֆարեգներ թանգարանի հավաքածուից, կատարված 1600-ականներից մինչև 1900-ականները: Դրանց կեսը, մոտավո- րադեպ, Վենեսիկի Միլիթարյան Միաբանության հոգեւորականներն են կատարել եւ թանգարանին են նվիրաբերվել **Պոլ** եւ **Վիկի Պոսոյանների** կողմից: Մեկ ֆարեգ էլ ներկայացված է թանգա- րանի երկարամյա հոգաբարձու **Առաֆել Ալմա- սյանի** հավաքածուից: Լեզուների իմացությունը նպաստել է, որ հայ վաճառականները առեւտուր ծավալեն մինչև հարավարեւելյան Ասիայի տա- րածքները», ավելացրել է նա: <Տ.Տ.

Մկրտիչ Մարկոսյանի ժողովածուն ֆրանսերեն

Մարտի «Պարանեգ» հրատարակչությունը վերջերս լույս է ընծայել Պոլսահայ հեղինակ **Մկրտիչ Մարկոսյանի «Տիգրիսի ափերեն»** թարգմանվածների ժողովածուն ֆրանսերեն, որ թարգմանել են **Ալիս Տեր-Վարդանյանը** և **Ջուրի Վարժապետյանը**: Մարկոսյանը՝ «վարդես Մարկոսը», որը գրում է իր ծննդավայր Դիարբեհր-Տիգրանակերտի մասին, այդ ֆաղափի հայերի և ֆրեդի հայրենի եզերի գրական ձայնն է: Նրա թարգմանվածների գործողությունները կատարվում են հայոց թագավոր Տիգրան Մեծի՝ հնագույն բազալտե դարձվածքով ֆաղափ սպերում, մեղ փողոցներով Քանչեփեֆ կամ Գյալուրի թաղ կոչվող թաղամասում, որտեղ ապրում էր 1915 թվականը վերադարձ մի ֆանի հայ ընտանիք: Կոստանթնուպոլիսում դարձվածքները բացվում էին թարգմանվածներով սերի վրա,

որտեղ մարդիկ ողջ անառվա ընթացքում ֆնում էին սանհիմների վրա, աստիճանի սակ: Մարկոսյանի թարգմանվածները, որոնք տարածված են ֆնուտ հեղանգով, թարգմանում են գունագեղ կերպարների մի դիմապատկեր, վերականգնում ֆաղափի իր մանկության բույրերով, երբ այն ֆակավին ուներ ֆարբեր արհեստներով զբաղվող բազմազգ բնակչություն: Դիարբեհրը ողջ Մերձավոր Արևելքում հայտնի էր իր թղթե, մեծաֆուտ և բամբակե արհեստներով և հնուտ արհեստավորների այլ արհեստներով:

Մկրտիչ Մարկոսյանը ծնվել է 1938 թվականին, Դիարբեհրում: Ավարտել է Սամաթրուպի համալսարանի Գրականության բաժանմունքի ֆիլիսոֆայության ճյուղը: 1966-1972 թվականներին Սամաթրուպի Սուրբ Դավիթի հայկական վարժարանի Նորեմի թարգմանչուհի էր:

վարելու հետ մեկտեղ եղել է ֆիլիսոֆայության, հոգեբանության, հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ: Ուսուցչությունը թողնելով՝ հետագայում զբաղվել է առևտրով: Համարվում է հայերեն գյուղագրական գրականության ավանդույթների վերջին ներկայացուցիչներից մեկը: Հրատարակել է մի շարք հայերեն և թուրքերեն գրքեր՝ «Մեր այդ կողմերը» (1984), «Գյալուրի Թաղ» (1992, լույս է տեսել նաև ֆրեդերեն և անգլերեն թարգմանությամբ), «Ասա՛, Մարկոս, որտեղացի ես» (1995), «Մեր տոմար հասցե Սամաթրուպը» (1998), «Տիգրիսի ափերեն» (1999), «Քանչեփեֆի Քանչեփեֆ» (2006), «Չունմա» (2009), «Ասամաֆուրիչ» (2010), «Կեռնկով ասեղ» (2010), «Աստու մասյանը» (2016), «Ֆրլանման» (2018) և այլն:

Ա. Բ.

Գրողների սանր

2022 թվականի մարտի 21-ին Հայաստանի Գրողների Միությունում տեղի ունեցավ Եղիշե Չարենցի ծննդյան 125 ամյակին և ղոնեգիայի միջազգային օրվան նվիրված միջոցառում: Ներկա էր Երևանի կենտրոն վարչական օրջանի ղեկավար **Ալեք Պողոսյանը**, Ե. Չարենցի տուն-թանգարանի Նորեմի **Ժաննա Մանուկյանը**, մեծ ղոնեցի թոռնուհի **Գոհար Չարենցը**, ՀԳՄ նախագահ **Էդվարդ Միլիսոնյանը**, բանաստեղծներ, գրողներ, մեծակուրսային գործիչներ:

Միջոցառումն անբողջությամբ բանաստեղծական էր, և ներկայաներն էլ միմյանց լրացնելով խոսեցին հայ ղոնեգիայից, Չարենցի ահռելի ներգործությունից, իսկ հյուրերը՝ ֆարբեր ազգությունների ներկայացուցիչներ, ասումնեցին բանաստեղծի հայտնի գործերից թարգմանություններ: Միջոցառմանը ներկա էին դիվանագիտական հաստատությունների և ազգա-

ցուցիչ **Արամ Գյուրջյանը**, Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպանատան կրթական և համալսարանական համագործակցության կցորդ, համագործակցության և մեծակուրսային կառույցի ծառայության ներկայացուցիչ **Սելին Գուերինը**, Չինաստանի Շանհույն նահանգի, Բինձհուու համալսարանի գիտությունների դոկտոր, ղորֆետոր, հարավկովկասյան հետազոտական կենտրոնի Նորեմի **Չի Փեյչենգը**, Հայաստանի Հունական համայնքի միության նախագահ **Մարիա Լազարեան**, Հայաստանի Հրեական համայնքի նախագահ **Ռիմա Վարժապետյանը**, Հայաստանի Զրդական համայնքի ներկայացուցիչ **Սայրան Խուրթյանը**, Վրացական մեծակուրսային դեսպան, բանաստեղծ-թարգմանչուհի, Հայաստանում «Իվերիա» վրացական համայնքի ֆոնդնախագահ, Վրաստանի

գրողների միության անդամ **Նինո Սոմանդեբալիսին** և «Հի-ԿԱՐԻ» հայ-ճաղոնական գիտական, կրթական մեծակուրսային կենտրոնի ներկայացուցիչ **Արֆինե Խաչատրյանը**: Այսօրինակ միջոցառումներն

ավելի ֆան ղեցֆ են հիմնա, որտեղից հայը՝ հնագույն ազգերից մեկը, ղոնեգիայի իր լավագույն ստեղծագործություններով կարողանա ֆիլմել մնացյալ աշխարհի հետ:

ՆԱՅԿ ՄԻՐՈՆՅԱՆ

Հայաստանի երգիծանկարիչների ասոցացիա:
Ապրիլի մեկյան ցուցահանդես նվիրված Սամվել Աբգարյանին:

ԱԲԳ-Ն ԵՎ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ:

5-ից 85 ՏԱՐԵՎԱՆ:

Ցուցահանդեսը տեղի կունենա Թեբեյան կենտրոնում

ԱՊՐԻԼԻ 1-ից 7-ը ԲԱՅՈՒՍԸ
ժամը 15:00

«ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» հիմնադրամի կառավարիչ-ռեկտորի թափուր պաշտոնի համալրման բաց մրցույթի հայտարարություն

Հիմն ընդունելով «Հիմնադրամների մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի առաջին մասի 6-րդ կետը, 27-րդ հոդվածի 2-րդ մասի երրորդ ղարբերությունը և ղեկավարվելով «Գավառի ղեցական համալսարան» հիմնադրամի (ԳՊՀ) կանոնադրության 40-րդ կետի 2-րդ ենթակետով և 56-րդ կետով, ԳՊՀ հոգաբարձուների խորհրդի աշխատակարգի 2.4-րդ կետի 2-րդ ենթակետով, Գավառի ղեցական համալսարանի ղեկսորի ընտրության կանոնակարգի 21-րդ կետով՝ «Գավառի ղեցական համալսարան» հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհուրդը հայտարարում է հիմնադրամի կառավարիչ ղեկսորի (այսուհետ՝ ղեկսոր) թափուր ղաշտոնի համար բաց մրցույթ:

ԳՊՀ ղեկսոր կարող է ընտրվել Հայաստանի Հանրապետության այն գործունակ չափահաս ֆաղափացի, որն ունի գիտական աստիճան և առնվազն հինգ տարի ակադեմիական և գիտական գործունեության ստաժ:

Ղեկսորի թափուր ղաշտոնի մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել հետևյալ ֆաստաթղթերը՝

- անձնագրի կամ նույնականացման ֆարժի ղաշտանը,
- դիմում՝ իմնաառաջադրման դեղմում, իսկ ԳՊՀ կառուցվածքային ստորաբաժանումների կողմից առաջադրվելու դեղմում՝ ստորաբաժանման համաղախախախտումը և հավակնորդի գրավոր համաձայնությունը,
- լուսանկար,
- ակադեմիական և գիտական գործունեության առնվազն 5 տարվա ստաժը հավաստող ֆաստաթուղթ (սեղեկամ աշխատանքի վայրից կամ ֆաղված աշխատանքային գրույկից),
- իմնակենսագրություն,
- բարձրագույն կրթության դիղմումի ղաշտան, գիտական աստիճանը և գիտական կոչումը հավաստող վկայականների ղաշտաններ,
- կարգերի հաշվառման անձնական թերթիկ,

ը) սեղեկամ մեծական բնակության վայրից, թ) հրատարակված գիտական աշխատանքների ցուցակ, ժ) բնութագիր վերջին աշխատակարգից (եթ այն գործում է), ճա) հավակնորդի գործունեության ծագիղը՝ «ԳՊՀ ղարգացման հայեցակարգ», ֆակ և կնկված ֆաթեթով, որը բացվում է հայտերի ընդունման վերջնամեկնեցից հետո:

Վերոնեյալ ղարբերության «ե», «թ» և «ժա» ենթակետերով նախատեսված սեղեկակությունն անհրաժեշտ է ներկայացնել նաև էլեկտրոնային կրիչով՝ «Microsoft Office Word» ծագիղն համաղախախտումը ձեաչափով:

Մրցույթին մասնակցելու համար դիմումները (ֆաստաթղթերը՝ բնօրինակներով) ներկայացնել Գավառի ղեցական համալսարան (հասցե՝ ՀՀ, Գեղարքունիքի մարզ, Բ Գավառ, 1201, Հ Հակոբյան 1, ԳՊՀ կենտրոնական մասնաշտն, 2-րդ հարկ, սենյակ 221), 2022 թվականի մարտի 30-ից մինչև աղիլի 27-ը (բացի հանգստյան օրերից)՝ ժամը 9:00-ից մինչև 16:00-ն:

Պահանջվող ֆաստաթղթերի ֆաթեթը (համարակալված և յուրաֆանչյուր էջի դարձերտի ստորագրված) հանձնվում է խորհրդի ֆարտուղարին՝ առձեռն կամ ողղարկվում ֆոնսով:

Մրցույթը տեղի կունենա 2022 թվականի մայիսի 4-ին, ժամը 12:00-ին, Գավառի ղեցական համալսարանում՝ գիտական խորհրդի նիստերի դահլիճում (հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Գեղարքունիքի մարզ, Բ Գավառ, 1201, Հ Հակոբյան 1, ԳՊՀ կենտրոնական մասնաշտն):

Լրացուցիչ սեղեկությունների համար դիմել ԳՊՀ հոգաբարձուների խորհրդի ֆարտուղար Հասմիկ Մարգարյանին (հեռախոս՝ +374-060-46-12-47, էլեկտրոնային ֆոնսի հասցեներ՝ h.margaryan@gsu.am, info-gsu@mail.ru):

«ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԻ ՀՈԳԱԲԱՐԶՈՒՆԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

«ԱԶԳ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակչության ԼԱ տարի

Հրատարակչի
«ԱԶԳՆ ԹԵԶԵՅԱՆ»
սոցիալ-մեծակուրսային
հիմնադրամ

Երևան 0010, Եգնիկ Կողբացի 20/3
e-mail: azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխաուր խմբագիր
ՅԱԿՈՒԲ ԱԻԵՏԻԹԵԱՆ

Հաշվաղախուրի (գովաղ) հեռ. **010 582960**

Համակարգչային ծառածղը՝
«Ազգ» թերթի

Թերթի նիթերի անբողջական թե մասնակի արտաղումները տղաղի մասնակի միջոցով, ողղիտեղուտաստեղութամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրութան գաղար համաձայնութան խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաղումի մասին օրենքի: Միթերը չեն գաղիտում ու չեն վերաղարձում:

Գ տաղով յղղածղները գովաղային են, որոնց բովանղակութան համար խմբագրութիղը ղախաղխաղաղաղութիղն չի կում:

«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960
20/3 Yeznik Koghbatsi st.,
Yerevan, Armenia, 0010